

Vtl5 838 70

ความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาท
ของผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

วรรณลักษณ์ ยาย่อ

หอสมุดสถาบันราชภัฏมหาสารคาม	
วันรับ.....	
วันลงทะเบียน.....	183412
เลขทะเบียน.....	2
เลขเรียกหนังสือ.....	309.76 2174ด

2551

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

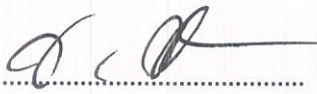
พ.ศ. 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้

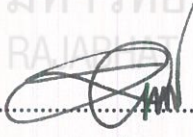
คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผศ.เรืองยศ จันทรสยามารถ)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(อาจารย์วิชา เจริญศิริ)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(อาจารย์ทรงศักดิ์ จีระสมบัติ)

..... ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัยสอบวิทยานิพนธ์
(ดร.ลดาวัลย์ วัฒนบุตร)

..... ผู้ชำนาญการสอบวิทยานิพนธ์
(ดร.รังสรรค์ สิงห์เลิศ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผศ.ดร.เกรียงศักดิ์ ไพโรวรรณ)

วันที่.....เดือน...30 ส.ค. 2552.....พ.ศ. 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

4. ด้านการบริการ โดยรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ที่มีเพศ ระดับการศึกษาแตกต่างกันพบว่า

1. ผู้ใหญ่บ้านที่มีเพศแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน

2. ผู้ใหญ่บ้านที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

TITLE The Opinions of the Village Committee Members on the Role of the Village Headmen in Meuang District, Mahasarakham Province

AUTHOR Warunluk Yayaw **DEGREE** M.P.A.

ADVISORS Asst. Prof. Reungyot Chantarasamart Chairman
Mr. Witaya Chareonsiri Committee
Mr. Songsak Jeerasombat Committee

RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY 2008

ABSTRACT

This research aimed to study the level of performance of the village headmen, compare their performance according to the opinions of the village committee members classified by their gender and level of education, and study the problems and suggestions on the performance of the village headmen in Meuang District, Maha Sarakham Province. The sample comprised 280 village committee members in Meuang District, Maha Sarakham Province, obtained through simple random sampling. The instrument used in data collection was a rating scale questionnaire. The analysis employed a computer program. The statistics used included the mean, percentage, standard deviation. T-test and F-test were used to test the hypotheses, and the statistical significance was set at .05 level.

The findings are as follows:

The study showed that the level of performance of the village headmen in Meuang District, Maha Sarakham Province, as a whole, was in the high level. When each aspect was taken into consideration, it was found that:

1. In the aspect of governance and keeping law and order, as a whole, the performance was in the high level.
2. In the aspect of economic and social development, as a whole, the performance was in the high level. When each item was considered it was found that every item was in the high level.

3. In the aspect of bestowing justice on the people, as a whole, the performance was in the high level. When each item was considered it was found that every item was in the high level.

4. In the aspect of service, as a whole, the performance was in the high level. When each item was considered it was found that every item was in the high level.

In the comparison of the opinions of the village committee members in Meuang District, Maha Sarakham Province on the performance of the village headmen based on the gender and level of education of the village committee members, it was found that:

1. The difference in gender of the village committee members did not make any difference with statistical significance at .05 level.

2. The difference in the level of education of the village committee members did not make any difference with statistical significance at .05 level.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก ผศ.เรืองยศ จันทรสามารถ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์วิทยา เจริญศิริ และอาจารย์ทรงศักดิ์ จีระสมบัติ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์สาขารัฐประศาสนศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ตั้งแต่ต้นจนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอบพระคุณ ดร.ลดาวัลย์ วัฒนบุตร ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัยสอบวิทยานิพนธ์ ดร.รังสรรค์ สิงห์เลิศ ผู้อำนวยการสอบวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร.เกรียงศักดิ์ ไพรวรรณ คณบดี บัณฑิตวิทยาลัย และให้ความกรุณาในการให้คำแนะนำและข้อสังเกตเพิ่มเติม ผู้วิจัยได้นำไปปรับปรุง แก้ไข จนวิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ นายจ่านงค์ อาศิริวัฒน์ ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 นายบุญเลี้ยง ทุมทอง รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย มหาสารคาม นายสุกรี นาคเข้ม ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านแดง อำเภอบรบือ จังหวัด มหาสารคาม ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คณะบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งที่ผู้วิจัยใคร่ขอแสดงความขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ ได้แก่ นายอำเภอเมือง ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ที่ได้ให้ความร่วมมือและสนับสนุนในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อวิษณุศักดิ์ ยาย่อ คุณแม่สุนทรี ใจซื่อ บิดามารดาที่แสน ประเสริฐของลูก รวมถึงคุณบวร พันวงศ์ สามีคู่ชีวิต เด็กหญิงบวรลักษณ์ เด็กชายบวรพัฒน์ พันวงศ์ ที่เป็นกำลังใจสำคัญของผู้วิจัย ช่วยเหลือสนับสนุนร่างกายแรงใจจนทำให้การวิจัย ประสบความสำเร็จด้วยความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง

คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาพระคุณของบิดา มารดา ตลอดจนบูรพาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชา และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ช่วยส่งเสริมให้ ผู้วิจัยประสบความสำเร็จทางการศึกษาจึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

วรุณลักษณ์ ยาย่อ

สารบัญ

หัวข้อ	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภูมิ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	5
สมมติฐานการวิจัย	5
ขอบเขตการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
แนวคิดเกี่ยวกับผู้ใหญ่บ้าน	9
แนวคิดเกี่ยวกับกรรมการหมู่บ้าน	25
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	28
แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น	32
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	42
กรอบแนวคิดในการวิจัย	43
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	48
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	48
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	50

สารบัญ (ต่อ)

หัวเรื่อง	หน้า
การเก็บรวบรวมข้อมูล	51
การจัดกระทำกับข้อมูล	52
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	52
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	54
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
ลำดับขั้นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	54
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	55
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	71
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	71
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	71
การเก็บรวบรวมข้อมูล	72
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	72
สรุปผล	73
อภิปรายผล	75
ข้อเสนอแนะ	77
บรรณานุกรม	78
ภาคผนวก	82
ประวัติผู้วิจัย	92

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างของแต่ละ อบต. ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 50
2	จำนวนและร้อยละของสถานภาพของผู้ใหญ่บ้าน 55
3	ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกรรมการ หมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและจำแนกเป็นรายค้ำน 56
4	ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกรรมการ หมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย จำแนกเป็นรายข้อ 58
5	ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกรรมการ หมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม จำแนกเป็นรายข้อ 61
6	ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกรรมการ ต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน จำแนกเป็นรายข้อ 64
7	ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกรรมการ หมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านการบริการ จำแนกเป็นรายข้อ 66
8	เปรียบเทียบความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านที่มีเพศต่างกันต่อการดำเนินงาน ตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 68

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
9	
เปรียบเทียบความแปรปรวนของกรรมการหมู่บ้านที่มีระดับการศึกษาต่างกัน	
ต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง	
จังหวัดมหาสารคาม	
	69
10	
จำนวนข้อเสนอแนะของกรรมการหมู่บ้านเกี่ยวกับการดำเนินงานตามบทบาท	
ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม	
	70

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1 ความคิดเห็นของแต่ละบุคคล	35
2 ระดับความรู้สึก 11 ระดับ ของเธอร์ส โตน	39
3 ระดับความรู้สึก 5 ระดับ ของเร็นชิส ดิเคิร์ท	40
4 กรอบแนวคิดการวิจัย	47

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ระบบการปกครองของประเทศไทยในปัจจุบัน พัฒนาการมาจากการปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินครั้งใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ได้ทรงวางรากฐานการบริหารราชการแผ่นดินใหม่ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น โดยในส่วนกลางได้มีการจัดโครงสร้างการบริหารตามหน้าที่ในรูปกระทรวงทบวงการจัดตามพื้นที่ตั้งที่เป็นมาแต่โบราณ ในส่วนภูมิภาคได้ปรับปรุงกลไกการบริหารราชการใหม่ให้สามารถระงับอำนาจการปกครองสู่ศูนย์กลาง และแผ่ขยายพระราชอำนาจของส่วนกลางครอบคลุมหัวเมืองและเมืองประเทศราชได้อย่างจริงจัง โดยนำเอาระบบเทศาภิบาลมาใช้ อันเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารราชการส่วนภูมิภาคในทุกวันนี้ มีการแต่งตั้งคนจากส่วนกลางไปดำรงตำแหน่งยังหัวเมืองต่าง ๆ และจัดโครงสร้างการบริหารในรูปมณฑล นอกจากนี้ยังทรงริเริ่มให้คนในท้องถิ่นได้ร่วมในการบริหารงานท้องถิ่นในรูปสุขาภิบาลขึ้นในเขตราชธานี (กรุงเทพฯ) ก่อนที่จะขยายไปยังหัวเมือง ทั้งได้ทรงจัดการปกครองท้องถิ่นในระดับตำบลและหมู่บ้าน (โกวิท พวงงาม. 2543 : 78)

ในราชการส่วนภูมินาณันได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญอีกครั้งหนึ่ง หลังการปฏิวัติ พ.ศ. 2475 ซึ่งรัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2475 ได้จัดรูปแบบการปกครองส่วนภูมิภาคเป็นจังหวัด อำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน ในส่วนของตำบลให้ผู้ปกครองมาจากการเลือกตั้งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลความสงบเรียบร้อยและพัฒนาหมู่บ้านทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอันเป็นการปกครองในรูปแบบของประชาธิปไตย (ดำรงสุนทรสารทูล. 2526 : 6-9)

ในช่วงปี พ.ศ. 2493-2535 ได้มีการยกระดับความสำคัญให้กับบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านมากขึ้น โดยมีการแก้ไขเพิ่มอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 นอกจากนี้ทางราชการยังได้ตราพระราชบัญญัติต่าง ๆ มากมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ใหญ่บ้านต้องเป็นผู้รักษากฎหมายให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ ทำให้อำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านครอบคลุมวิถีชีวิตของประชาชนในตำบลหมู่บ้านเกือบทุกเรื่อง ตั้งแต่เกิดจนตายไม่ว่าจะเป็นเรื่องน้ำท่วม ฝนตก ฝนแล้ง เกิดศัตรูพืช โจรขโมย ฯลฯ ล้วนเป็น

หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านต้องดูแลทั้งสิ้นเนื่องจากการปกครองตำบล หมู่บ้านเป็นการปกครองท้องถิ่นที่ชนบทที่ยังไม่มีลักษณะเป็นชุมชนพอที่จะยกระดับจัดให้มีการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งได้ แต่เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองและบริหารท้องถิ่นของตนมากขึ้น และเป็นการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในชนบทรัฐบาลจึงได้จัดตั้งสภาตำบลขึ้นทั่วประเทศ โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 และแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลายครั้ง จนถึงรูปแบบสภาตำบลตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 สำหรับองค์ประกอบสำคัญของสภาตำบลตามประกาศคณะปฏิวัตินี้คือ คณะกรรมการสภาตำบลซึ่งกำหนดให้ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบล เป็นกรรมการสภาตำบล โดยตำแหน่งปฏิบัติงานร่วมกับกรรมการสภาตำบล โดยเลือกตั้ง ได้แก่ ราษฎรผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากการเลือกตั้งของราษฎรหมู่บ้านละ 1 คน มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานและพัฒนาตำบลโดยมีงบประมาณเพื่อดำเนินการเป็นของตนเองส่วนหนึ่งและมีอิสระในการดำเนินการพอสมควรถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นนิติบุคคลก็ตาม (พิสิษฐ บุญช่วง. 2544 : 5-6)

ความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของผู้ใหญ่บ้านเกิดขึ้นอีกครั้งเมื่อมีกระแสโลกาภิวัตน์เกิดขึ้นในสังคมโลก กระแสการเรียกร้องให้กระจายอำนาจการปกครองเริ่มดังขึ้น และในที่สุดก็ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 การออกกฎหมายแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบล ผลของกฎหมายเหล่านี้ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมากขึ้น และยังมีผลให้ผู้ใหญ่บ้านต้องพ้นจากตำแหน่งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเห็นว่าการปฏิรูปการปกครองดังกล่าวมีการพัฒนามายาวนาน โดยเฉพาะการยกระดับและให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงการส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองและบริหารท้องถิ่น รวมถึงการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ให้สิทธิเสรีภาพของประชาชน ระบบการเมืองการปกครองที่เปิดโอกาสให้พี่น้องประชาชนทุกหมู่เหล่ามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองในทุกระดับ มีช่องทางในการเสนอความต้องการผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยสันติวิธี ให้ทุกฝ่ายแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยการประนีประนอม ไม่ใช้ความรุนแรง เน้นหนักการประสานงานส่งเสริมบทบาทของผู้นำศาสนาและผู้นำชุมชน ขณะเดียวกันหน่วยงานฝ่ายปกครองก็ต้องรักษาผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นมวลชนพื้นฐานไว้ด้วย

เพื่อเป็นตัวแทนฝ่ายปกครองซึ่งนำการแก้ไขปัญหาสังคมตามแนวทางสันติวิธี และปฏิเสธการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบ (พลากร สุวรรณรัฐ. 2544 : 10)

การปกครองระดับหมู่บ้านถือได้ว่า เป็นการปกครองที่มีความสำคัญยิ่ง และถือเป็นการปกครองในระดับรากหญ้าหากประชาชนในหมู่บ้านมีความกินดีอยู่ดี มีความคิดสร้างสรรค์แล้วหมายถึง ความเจริญก้าวหน้าของสังคมชาติโดยส่วนรวม เพราะหมู่บ้านมีจำนวนมากที่สุดในรูปแบบการปกครองท้องที่ ดังนั้นการที่จะพัฒนาประเทศในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยรวมให้เจริญก้าวหน้าได้นั้น จำเป็นต้องเริ่มพัฒนาในระดับหมู่บ้านก่อน (กรมการปกครอง. 2529 : 12)

ดังนั้นการปกครองในระดับหมู่บ้านให้บรรลุผลตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งซึ่งจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยที่สำคัญหลายประการ ปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง คือผู้นำ เพราะหากหมู่บ้านมีผู้นำที่ดี มีความสามารถย่อมจะนำชุมชนหรือสังคมในหมู่บ้านพัฒนาไปในทิศทางที่ดีและเหมาะสม แต่ถ้าชุมชนใดมีผู้นำที่ไม่ดี ไม่มีความสามารถก็จะทำให้ชุมชนขาดการพัฒนาและไม่เท่าเทียมกับชุมชนอื่น (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2527 : 15) โดยทั่วไปในหมู่บ้านมักจะมีผู้นำอยู่ 2 ประเภท คือ ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้นำที่มีความดี มีความเสียสละและคุณลักษณะพิเศษบางอย่าง จนเป็นที่ยอมรับนับถือของชาวบ้านและชาวบ้านมักจะเชื่อฟังปฏิบัติตามคำแนะนำอยู่เสมอ เช่น ผู้อาวุโส เจ้าของที่ดินรายใหญ่ พ่อค้าคหบดี เป็นต้น (ชยอนันต์ สมุทรวณิช. 2523 : 72) ส่วนอีกประการหนึ่ง คือ ผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งจากราชการอย่างเป็นทางการ ประกอบด้วย กำนันผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติการปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2475 ในปัจจุบันผู้นำประเภทนี้ คือ ครู พัฒนาการ เกษตรตำบล เป็นต้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2526 : 6)

จะเห็นได้ว่าผู้ใหญ่บ้าน คือ ผู้นำที่มีจำนวนมากที่สุดในจำนวนผู้นำที่เป็นทางการ และมีความสัมพันธ์กับประชาชนมากที่สุด ดังนั้น พระราชบัญญัติการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2475 (ฉบับที่ 4) แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2510 จึงได้กำหนดหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านไว้ถึง 19 ข้อ สรุปได้ว่า ผู้ใหญ่บ้านคือผู้นำที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย โดยเป็นนักปกครองท้องที่และจะต้องเป็นนักพัฒนาท้องถิ่นด้วยการปฏิบัติหน้าที่เพื่อพัฒนาหมู่บ้านนั้น ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำที่จะประสานงานกับทางราชการได้มากกว่าผู้นำประเภทอื่น เพราะเป็นผู้นำที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด โดยจะทำหน้าที่เป็นสื่อกลางและเป็นผู้เสนอความต้องการของชาวบ้านเพื่อขอความช่วยเหลือจากทางรัฐบาล และผู้ใหญ่บ้านมีความสำคัญกับประชาชนตั้งแต่เกิดจนตายและ

ที่สำคัญ คือ ผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้ประสานงานระหว่างตัวแทนของรัฐบาลจากส่วนกลางกับประชาชนในหมู่บ้าน นอกจากนี้การมีผู้ใหญ่บ้าน คือ การเกี่ยวข้องกับรัฐในหน่วยย่อยที่สุดของสังคม เพราะผู้ใหญ่บ้านเป็นตำแหน่งทางการที่รัฐกำหนดขึ้นให้อยู่ภายใต้ลำดับชั้นการบังคับบัญชาของกำนัน โดยมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน จึงเปรียบเหมือนการระดมเอาผู้นำท้องถิ่นตามธรรมชาติเข้าไปผูกพันกับอำนาจรัฐ จึงทำให้เกิดบทบาทใหม่แตกต่างไปจากเดิมที่สำคัญ คือ ผู้ใหญ่บ้านเกิดความสัมพันธ์กับคนในหมู่บ้านทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ (อมร รักษาสัตย์ และคณะ. 2510 : 9)

อย่างไรก็ตาม เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงด้านจำนวนประชากรของไทยและการไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนจำนวนมาก ได้เกิดมีการแก่งแย่งแข่งขันกันไปเกือบทุกด้าน เช่น การแย่งที่ทำกิน การแย่งน้ำเพื่อการเกษตร การแย่งคุมผลประโยชน์ การแบ่งเป็นพรรคเป็นพวก และการทะเลาะเบาะแว้ง เป็นต้น เมื่อความเจริญทางด้านวัตถุไปสู่ชนบทมากขึ้น ผู้คนก็จะนำเอาวัฒนธรรมใหม่จากภายนอกหรือจากที่อื่นเข้าไปเผยแพร่ในหมู่บ้าน แต่วัฒนธรรมในตัวเมืองและชนบทมีความแตกต่างกันอยู่มาก จึงเกิดปัญหาความขัดแย้งทางวัฒนธรรมเพิ่มขึ้นในชนบทด้วย อีกประการหนึ่ง เมื่อบ้านเมืองมีความเจริญขึ้นก็มีการขยับขยายในอาชีพและการส่งบุตรหลานมารับการศึกษาในเมืองมากยิ่งขึ้น สภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้จิตใจ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยมทางวัฒนธรรมประเพณีของชาวชนบทดั้งเดิมได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษามากขึ้นกว่าในอดีต

การเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมดังกล่าวข้างต้นได้ก่อให้เกิดปัญหาการปกครองบ้านเมืองในระดับหมู่บ้านมิใช่น้อย ผู้ที่จะแก้ปัญหาในหมู่บ้านได้ดีที่สุด คือ ผู้ใหญ่บ้าน เพราะในการบริหารงานในระดับหมู่บ้านเป็นการบริหารงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในระดับรากหญ้ามากที่สุด ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบงานระดับนี้ หากผู้ใหญ่บ้านมีความสามารถหรือมีศักยภาพสูงแล้วจะทำให้นโยบายของรัฐบาลสามารถตอบสนองความต้องการอันแท้จริงของประชาชน แต่ถ้าผู้ใหญ่บ้านไม่มีศักยภาพเพียงพอ จะมีผลทำให้นโยบายของรัฐไม่สามารถตอบสนองความต้องการอันแท้จริงของประชาชนในระดับหมู่บ้านได้ อันจะส่งผลกระทบต่อความเจริญของประเทศทุกด้านทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ผู้วิจัยในฐานะผู้ดำรงชีวิตอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีความสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะต้องศึกษาว่าในสภาวะปัจจุบัน ผู้ใหญ่บ้านมีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานอย่างไรหรือไม่ เพราะงานบางอย่างเกิดปัญหาการทำงานซ้ำซ้อนกันกับองค์การบริหารส่วนตำบล บทบาทผู้ใหญ่บ้านที่กำหนดไว้ตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่และกฎหมายอื่น ๆ ในความเป็นจริงจะสามารถปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด และบทบาทที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่ควรจะเป็นมีลักษณะเป็นไปในแนวทางอย่างไร เพื่อให้ทราบการปรับปรุงบทบาทผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการนำข้อมูลไปประกอบการพิจารณาการปฏิบัติงานของ ผู้ใหญ่บ้าน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกที่จะศึกษาการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง ที่มีเพศ และระดับการศึกษาแตกต่างกัน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

สมมติฐานการวิจัย

1. ความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อ การดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง
2. ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ที่มีเพศ และระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม หมู่บ้านละ 5 คน จำนวน 185 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 925 คน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ของการวิจัย

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย คือ หมู่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 185 หมู่บ้าน

3. ระยะเวลาในการวิจัย

ระยะเวลาในการวิจัยครั้งนี้ คือ ระหว่างเดือนมีนาคม - พฤษภาคม พ.ศ. 2550

4. ตัวแปรที่ศึกษา

4.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variables) ได้แก่ คุณลักษณะของผู้ใหญ่บ้าน แบ่งเป็น

4.1.1 เพศ

4.1.2 ระดับการศึกษา

4.2 ตัวแปรตาม (Dependent variables) ได้แก่ ระดับการดำเนินงานตามบทบาทผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 4 ด้าน ดังนี้

4.2.1 ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย

4.2.2 ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม

4.2.3 ด้านการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน

4.2.4 ด้านการบริการ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้กำหนดคำนิยามศัพท์เฉพาะไว้ ดังนี้

1. บทบาท หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2475 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2510) รวมทั้งกฎหมายอื่น ๆ ที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านไว้

2. ตำบลและหมู่บ้าน หมายถึง ตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

3. ผู้ใหญ่บ้าน หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านประจำหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

4. กรรมการหมู่บ้าน หมายถึง ผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งไม่รวมถึงผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านของแต่ละหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

5. ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกและแนวคิดต่าง ๆ ของกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ต่อการดำเนินงานของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

6. การดำเนินงาน หมายถึง การดำเนินงานตามบทบาทผู้ใหญ่บ้านที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2475 แก้ไขตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2542 แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม ด้านการอำนวยความสะดวกให้ประชาชน และด้านการบริการ

6.1 ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย หมายถึง การสอดส่องดูแลประชาชนในหมู่บ้าน ไม่ให้เล่นการพนัน เช่น หวยใต้ดิน ไพ่ ฯลฯ การสอดส่องดูแลให้ประชาชนในหมู่บ้าน ไม่ซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง การสอดส่องดูแลประชาชนในหมู่บ้าน ไม่ซื้อขายยาเสพติด การรายงานเหตุการณ์ที่เป็นภัยต่อประชาชนในหมู่บ้าน เช่น การตั้งตนเป็นผู้วิเศษ การดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในงานประเพณีต่าง ๆ ของหมู่บ้าน การสอดส่องดูแลการจัดเวรยามรักษาความสงบภายในหมู่บ้าน การจับกุมปราบปรามผู้บุกรุกทำลายป่าหรือสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน การจับกุม ปราบปรามผู้ลักลอบจับสัตว์หรือเจตป้าสงวน การรายงานเหตุการณ์ที่สงสัยว่าจะเกิดเหตุร้ายในหมู่บ้านให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

6.2 ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม หมายถึง การสำรวจปัญหาหรือความต้องการในการประกอบอาชีพของประชาชนในหมู่บ้าน การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนในหมู่บ้าน การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนในด้านเกษตรกรรม การส่งเสริมให้ความรู้แก่เกษตรกรในการบำรุงรักษาดิน และปลูกพืชให้เหมาะสม การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนในด้านพาณิชยกรรม การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนในด้านอุตสาหกรรม การสนับสนุนชุมชนเป็นศูนย์รวมความเจริญของชุมชน การสนับสนุนให้เกิดร้านค้าชุมชน ร้านค้าชุมชน การอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนในหมู่บ้านเป็นคนดีมีคุณธรรม

6.3 ด้านการอำนวยความสะดวกธรรมชาติให้กับประชาชน หมายถึง การให้คำปรึกษาหารือและระงับข้อพิพาทของประชาชน การขจัดความขัดแย้งของประชาชน การแจ้งให้ประชาชนที่มีอายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปยื่นคำขอมีบัตรประชาชน การแจ้งให้ชายสัญชาติไทยที่มีอายุอย่าง 18 ปีบริบูรณ์ไปขึ้นบัญชีทหารกองเกิน การกำหนดแนวทางในการป้องกันทรัพย์สินของประชาชนในหมู่บ้าน การนำประชาชนประกอบกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา การนำประชาชนจัดงานบุญประเพณีต่าง ๆ ของหมู่บ้าน และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับการประกอบอาชีพในหมู่บ้าน เช่น ความแห้งแล้งและน้ำท่วม

6.4 ด้านการบริการ หมายถึง การจัดตั้งสาธารณะประโยชน์ต่อประชาชนในหมู่บ้าน เช่น สถานที่พักผ่อน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน การจัดบัญชีสำมะโนครัวเรือนในหมู่บ้านและการแก้ไขบัญชีให้ถูกต้อง การดูแลรักษาความสะอาดและกำจัดขยะมูลฝอยในหมู่บ้าน การประชาสัมพันธ์ข้าราชการให้ประชาชนในหมู่บ้านทราบ การบำรุงรักษาสาธารณะสมบัติของหมู่บ้าน เช่น การซ่อมถนนแหล่งน้ำ การรับแจ้งการเกิด การตาย การประสานงานกับทางอำเภอเมื่อมีโรคระบาดสัตว์ การช่วยเหลือแก้ไขปัญหา ความแห้งแล้งและสาธารณะภัยอื่น ๆ ภายในหมู่บ้าน การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนสวมหมวกนิรภัยในการขับขี่รถจักรยานยนต์และแนะนำข้อกฎหมายเบื้องต้นให้กับประชาชนภายในหมู่บ้านทราบ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อเสนอที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ทั้งในด้านของการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านพร้อมข้อเสนอแนะจะใช้เป็นข้อมูลเพื่อเสนอเป็นแนวทางให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปรับปรุงการดำเนินงานของผู้ใหญ่บ้านให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย การดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากแนวคิด ระเบียบ ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวข้องกับผู้ใหญ่บ้าน
 - 1.1 ประวัติความเป็นมาของผู้ใหญ่บ้าน
 - 1.2 การตั้งผู้ใหญ่บ้าน
 - 1.3 การเลือกผู้ใหญ่บ้าน
 - 1.4 ฐานะของผู้ใหญ่บ้าน
 - 1.5 อำนาจหน้าที่และบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน
 - 1.6 สิทธิประโยชน์ของผู้ใหญ่บ้าน
 - 1.7 วินัยและการดำเนินงานทางวินัย
2. แนวคิดเกี่ยวกับกรรมการหมู่บ้าน
3. ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท
4. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับผู้ใหญ่บ้าน

1. ประวัติความเป็นมาของผู้ใหญ่บ้าน

ในชนบทของไทยเราแต่เดิมมานั้นมีลักษณะเป็นสังคมที่ประชาชนต้องอาศัยกันเป็นกลุ่มในแต่ละกลุ่มก็มีหัวหน้าทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองคอยดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนก็เปลี่ยนไป ทำให้การอยู่ร่วมกันเป็นหลักแหล่งเป็นชุมชนมากขึ้น มีอาณาเขตแน่นอนและมีแบบแผนการจัดการปกครองอย่างเป็นทางการยิ่งขึ้น

จากหลักฐานที่มีอยู่พอสันนิษฐานได้ว่า ในสมัยสุโขทัยแบ่งการปกครองออกเป็นมณฑลแต่ละมณฑลมีเมืองในสังกัดซึ่งแยกออกเป็นเมืองนอก เมืองโท เมืองตรี และเมืองจัตวา โดยแต่ละเมืองมีการปกครอง ดังนี้ (กรมการปกครอง. 2544 : 43-45)

- 1.1 เจ้าเมือง (มีตำแหน่งต่างกันตามชั้นของเมือง) ปกครองหลายหมื่น
หลังคาเรือนและมีปัดคเมืองเป็นผู้ช่วย
- 1.2 นายแขวงหรือนายอำเภอ ปกครองคนราวหมื่นหลังคาเรือน ขึ้นตรงต่อ
เจ้าเมือง
- 1.3 นายแคว้น หรือกำนัน ปกครองคนราวพันหลังคาเรือน ขึ้นตรงต่อนายแขวง
- 1.4 นายบ้านหรือผู้ใหญ่บ้าน ปกครองราวร้อยหลังคาเรือน ขึ้นตรงต่อนายแคว้น

ต่อมาสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองหลวงของไทยมีหลักฐาน ปรากฏแน่ชัดว่า ได้มีการจัดระเบียบการปกครองประเทศแยกย่อยลงไปอีก กล่าวคือ มีการจัดระเบียบการปกครองท้องที่ภายในเมืองหนึ่ง ๆ ทั้งหัวเมืองชั้นนอกและหัวเมืองชั้นใน โดยแบ่งเมืองออกเป็นแขวง แขวงแบ่งออกเป็นตำบล ตำบลแบ่งออกเป็นบ้าน ซึ่งเป็นที่รวมของหลาย ๆ ครัวเรือน แต่มิได้กำหนดจำนวนคนหรือจำนวนบ้านไว้ นอกจากนี้ยังให้มีผู้ปกครอง โดยเฉพาะ ได้แก่ บ้าน มีผู้ใหญ่บ้านที่เจ้าเมืองแต่งตั้งเป็นหัวหน้า เมื่อหลายบ้านรวมกันเป็นตำบลก็มีกำนันเป็นหัวหน้า และมักได้รับบรรดาศักดิ์เป็น “พัน” และหลายตำบลรวมกันเป็นแขวง ก็จะมีหมื่นแขวง เป็นผู้ปกครอง หลายแขวงรวมกันเป็น “เมือง” มีผู้รั้งหรือพระยามหานครเป็นผู้ปกครอง เมืองนี้มีลักษณะคล้ายจังหวัดในปัจจุบัน ส่วนแขวงเทียบเท่าอำเภอ การปกครองรูปแบบนี้เป็นหลักยึดถือมาจนกระทั่งถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการจัดการแก้ไขระเบียบการปกครองของราชอาณาจักรไทยครั้งสำคัญ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการปกครองระดับหมู่บ้านและตำบลนั้น ได้มีการทดลองการตั้งผู้ใหญ่บ้านและกำนันขึ้นปกครองหมู่บ้านและตำบลขึ้นเป็นครั้งแรกที่ตำบลบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปี พ.ศ. 2435 ทั้งนี้เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางปรับปรุงแก้ไข นอกจากทดลองตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านแล้วยังมีการศึกษาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม โดยคุณภาพท้องที่และความเป็นอยู่ทั่วไปของประชาชน โดยสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีคนแรกของกระทรวงมหาดไทย ได้เสด็จออกตรวจราชการตามหัวเมืองต่าง ๆ และยังทรงมอบหมายให้หลวงเทศาภิบาลเดินทางไปดูงานปกครองของประเทศพม่าและมลายู หลังจากนั้นได้จัดประชุมข้าหลวงเทศาภิบาลเพื่อปรึกษาความเห็นและรับฟังข้อเท็จจริงของแต่ละท้องที่ เมื่อปรากฏว่าโครงการทดลองตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านนี้ประสบความสำเร็จด้วยดี จึงได้วางรูปแบบการปกครองระดับหมู่บ้าน ตำบลเรียกว่า “การปกครองท้องที่” อย่างเป็นทางการขึ้นเป็นส่วนหนึ่งในการปกครองประเทศ และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ.116 (พ.ศ.2440) ข้อความและหลักเกณฑ์ส่วนใหญ่ของพระราชบัญญัตินี้ได้ใช้เป็นหลักในการ

ปกครองท้องถิ่นของประเทศไทยสืบมา นับว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ได้กำหนดการจัดระเบียบตำบลและหมู่บ้านรวมทั้งกำหนดหน้าที่ไว้อย่างละเอียดเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตรวจตราดูแลทุกข์สุขของราษฎรตามท้องที่ต่าง ๆ ต่างพระเนตรพระกรรณ สร้างความเป็นธรรมในการปกครองบ้านเมือง โดยเฉพาะจุดเด่นของกฎหมายฉบับนี้ที่กำหนดให้มีการเลือกผู้ใหญ่บ้าน เป็นเพราะพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่จะให้ราษฎรมีโอกาสใช้สิทธิในการปกครองตนเองด้วย

หลังจากได้ประกาศพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 มาเป็นเวลานานประมาณ 17 ปี ต่อมา ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้ทรงประกาศยกเลิกและประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 ขึ้นใช้บังคับแทนและถือเป็นหลักในการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน สืบมาจนทุกวันนี้ (กรมการปกครอง. 2544 : 43-45)

2. การตั้งผู้ใหญ่บ้าน

ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 ได้บัญญัติให้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ไว้เพียงกว้าง ๆ ดังนั้น กระทรวงมหาดไทยจึงได้วางระเบียบปฏิบัติในเรื่องนี้ไว้อีกชั้นหนึ่งเพื่อให้การเลือกตั้งรัดกุมยิ่งขึ้น จึงได้มีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติไว้คือ ให้ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งเสนอชื่อที่เห็นสมควรเป็นผู้ใหญ่บ้าน โดยมีผู้รับรองอย่างน้อย 3 คน จึงจะรับชื่อนั้นเข้าบัญชีคัดเลือก ชื่อที่เสนอนั้นจะเสนอกี่ชื่อก็ได้ตามแต่ราษฎรผู้เลือกนั้นเห็นสมควร เมื่อนายอำเภอหรือผู้รักษาราชการแทนตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อ หากเห็นว่าผู้ใดไม่มีคุณสมบัติถูกต้องก็แจ้งให้ที่ประชุมทราบและให้ทำการเลือกตั้งแต่เฉพาะผู้ที่มีคุณสมบัติถูกต้องเท่านั้น ส่วนวิธีออกเสียงลงคะแนนนั้น จะใช้วิธีลับหรือเปิดเผยก็ได้ ทั้งนี้ไม่นับรวมทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นซึ่งกฎหมายบังคับให้มีอย่างน้อย 1 คนด้วยและวิธีการลงคะแนนนั้นให้ราษฎรนั้นลงคะแนนนับ หรือเขียนชื่อในบัตรก็ได้ เมื่อเลือกตั้งเสร็จแล้วให้เก็บหลักฐานไว้ที่อำเภอและรายงานเป็นหนังสือสำคัญเพื่อขอแต่งตั้งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด และถ้าผู้ได้รับเลือกตั้งมีคะแนนเท่ากันให้ใช้วิธีจับสลาก ผลของการนับคะแนนเสียงข้างมากรับได้เป็นผู้ใหญ่บ้านทันทีที่ราษฎรได้เลือกตั้ง การออกหนังสือสำคัญหรือหมายตั้งของข้าหลวงประจำจังหวัดเป็นเพียงการรับรองหลักฐานเท่านั้น

2.1 คุณสมบัติของราษฎรผู้มีสิทธิ

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2544 : 45-48) ได้กำหนดการแต่งตั้งและการพ้นจากตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457

ไว้ว่าผู้ใหญ่บ้านมาจากการเลือกของราษฎร โดยคุณสมบัติของราษฎรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านประกอบด้วย

2.1.1 มีสัญชาติไทย และมีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี บริบูรณ์ ในวันที่ 1 มกราคมของปีที่มีการเลือก

2.1.2 ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

2.1.3 ไม่เป็นคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

2.1.4 มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำ และมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านนั้นติดกันมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 3 เดือนก่อนถึงวันเลือกตั้ง

2.2 สำหรับคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน จะต้องมียุทธศาสตร์และ ไม่อยู่ในลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ (มาตรา 12)

2.2.1 มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

2.2.2 อายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์ในวันรับเลือกตั้ง

2.2.3 มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำ และมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านนั้นมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 2 ปี จนถึงวันเลือกตั้ง และเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นหลักฐาน

2.2.4 เป็นผู้เสื่อมใสในการปกครองตามรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ

2.2.5 ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

2.2.6 ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ วิกลจริต จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ดิคาเสพติดให้โทษ หรือเป็นโรคตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

2.2.7 ไม่เป็นสมาชิกรัฐสภา สมาชิกท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการการเมือง หรือข้าราชการประจำ พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือของรัฐวิสาหกิจ หรือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือลูกจ้างของเอกชนซึ่งมีหน้าที่ทำงานประจำ

2.2.8 ไม่เป็นผู้มีอิทธิพลหรือเสียชื่อในทางพาลหรือทางทุจริตหรือเสื่อมเสียในทางศีลธรรม

2.2.9 ไม่เป็นผู้เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากทางราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะทุจริตต่อหน้าที่และยังไม่พ้นกำหนดระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันที่ถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออก

2.2.10 ไม่เป็นผู้เคยต้องโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษ สำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ และยังไม่พ้นกำหนดระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันพ้นโทษ

2.2.11 ไม่เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมาย ว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยศุลกากร กฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่อง กระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน ในฐานะความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนหรือวัตถุระเบิดที่นายทะเบียนไม่สามารถออกใบอนุญาตให้ได้ กฎหมายว่า ด้วยที่ดินในฐานะความผิดเกี่ยวกับที่สาธารณะประโยชน์ กฎหมายว่าด้วยยาเสพติด กฎหมายว่า ด้วยการเลือกตั้ง และกฎหมายว่าด้วยการพนันในฐานะความผิดเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก

2.2.12 ไม่เคยเป็นผู้เคยให้ออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน เนื่องจากราษฎร ผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านนั้นมีจำนวน ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งร้องขอให้ออกจากตำแหน่ง หรือผู้ว่าราชการสั่งให้ออกจากตำแหน่งเมื่อได้สอบสวนและเห็นว่าบกพร่องในทางความ ประพฤติหรือทางความสามารถไม่เหมาะสมกับตำแหน่งและยังไม่พ้นกำหนดเวลา 10 ปี นับแต่ วันถูกให้ออก

2.2.13 ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากตำแหน่ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบ ข้าราชการพลเรือนและยังไม่พ้นกำหนดเวลา 10 ปี นับแต่วันให้ออก ปลดออก หรือไล่ออก

2.2.14 มีพื้นความรู้ไม่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับ หรือที่ กระทรวงศึกษาธิการเทียบเท่าไม่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับ เว้นแต่ในท้องที่ใดไม่อาจเลือก ผู้มีพื้นความรู้ดังกล่าวได้ผู้ว่าราชการจังหวัด โดยอนุมัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย อาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา ยกเว้นหรือผ่อนผันได้

3. การเลือกผู้ใหญ่บ้าน

3.1 การเลือกผู้ใหญ่บ้านนั้นมีสาเหตุที่มา 2 ประการ คือ

3.1.1 มีการจัดตั้งหมู่บ้านขึ้นมาใหม่

3.1.2 ผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านว่างลงซึ่งจะต้องมีการเลือกเลือกผู้ใหญ่บ้าน ใหม่ภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับทราบการว่าง

วิธีการเลือกผู้ใหญ่บ้าน กฎหมายกำหนดให้นายอำเภอเป็นประธานพร้อมด้วยกำนัน หรือ ผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นอย่างน้อย 1 คน ประชุมราษฎรในหมู่บ้านที่มีคุณสมบัติที่จะเลือก

ผู้ใหญ่บ้าน โดยวิธีลับหรือเปิดเผยก็ได้ ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2535 เมื่อเลือกผู้ใดแล้วถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอจะรายงานไปยังจังหวัดเพื่อออกหนังสือสำคัญไว้เป็นหลักฐานผู้ใหญ่บ้านอยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี นับแต่วันที่ราษฎรเลือก

3.2 การพ้นจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน(มาตรา 14)

ผู้ใหญ่บ้านจะต้องออกจากตำแหน่งด้วยเหตุหนึ่งเหตุใดดังต่อไปนี้

- 3.2.1 ขาดคุณลักษณะหรือเข้าลักษณะต้องห้ามของการเป็นผู้ใหญ่บ้าน (ยกเว้นการลาบวชโดยได้รับอนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัด ไม่เกิน 120 วัน)
- 3.2.2 ออกตามวาระ (5 ปี)
- 3.2.3 ตาย
- 3.2.4 ได้รับอนุญาตให้ลาออก
- 3.2.5 หมู่บ้านที่ปกครองถูกยุบ
- 3.2.6 ไปเสียจากหมู่บ้านที่ตนปกครองเกิน 3 เดือน
- 3.2.7 ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านนั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งร้องขอให้ออกจากตำแหน่ง
- 3.2.8 ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ออกจากตำแหน่ง เมื่อได้สอบสวนเห็นว่าการประพฤติในทางความประพฤติหรือความสามารถไม่เหมาะสมกับตำแหน่ง

4. ฐานะของผู้ใหญ่บ้าน

ไพบูลย์ ช่างเรียน (2520 : 152-153) ได้จำแนกฐานะของผู้ใหญ่บ้านเป็น 3 ฐานะ ดังนี้

4.1 ฐานะตามกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2486 นั้น ผู้ใหญ่บ้านได้รับค่าตอบแทนซึ่งไม่ใช่จากงบประมาณประเภทเงินเดือน เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้ใหญ่บ้านจึงไม่เป็นข้าราชการพลเรือน และลักษณะอำนาจหน้าที่ผู้ใหญ่บ้านที่บัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะปกครองท้องถิ่นอันที่จะรักษาความสงบเรียบร้อย กล่าวว่ามีอำนาจจับกุม ผู้กระทำความผิด มีอำนาจในการยึดค้นสิ่งของตามหมายของศาลหรือของเจ้าพนักงาน บำรุง ส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร และการทำนุบำรุงให้ท้องถิ่นเจริญก้าวหน้า

4.2 ฐานะในทางการปกครอง ผู้ใหญ่บ้านเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองที่มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารงานในส่วนภูมิภาค เพราะเป็นหน่วยราชการสุดท้ายที่นำนโยบายและงานของแต่ละกระทรวง ทบวง กรม ไปสู่ประชาชน และเป็นหน่วยแรกที่น่าความต้องการของ

ประชาชนมาสู่ราชการ จึงมีฐานะเป็นผู้ประสานงานระหว่างราชการกับประชาชนเป็นผู้คอยดูแลความทุกข์ของราษฎร กล่าวคือ ฐานะในทางปกครองแบ่งเป็น

4.2.1 ฐานะที่เป็นตัวแทนของราษฎร ผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคคลที่ราษฎรเลือกตั้งโดยตรงและทางอ้อม เมื่อเป็นเช่นนี้ฐานะของผู้ใหญ่บ้านที่เป็นตัวแทนของราษฎรก็ย่อมติดตามขึ้นมาทันทีเป็นเสมือนเงาตามตัว ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดูแลผลประโยชน์ของราษฎรเมื่อราษฎรมีเรื่องเดือดร้อนก็ต้องถือเป็นธุระแทนให้ ในขณะเดียวกันเมื่อราษฎรประสงค์สิ่งใดจากทางราชการ เช่น ต้องการนำความประสงค์ของราษฎรมารายงานให้ทางราชการทราบเพื่อหาทางพิจารณาช่วยเหลือ เป็นต้น

4.2.2 ฐานะที่เป็นตัวแทนของทางราชการ จากข้อเท็จจริงปรากฏว่าในการติดต่อระหว่างหน่วยราชการต่าง ๆ กับราษฎรในชนบทไม่ว่าเป็นเรื่องใด ๆ ก็ตาม ผู้ใหญ่บ้านเป็นสื่อกลางประสานงานดังกล่าวมาแล้ว

4.3 ฐานะในทางสังคม ผู้ใหญ่บ้านเป็นเจ้าของงานฝ่ายปกครอง มีอำนาจหน้าที่ดูแลราษฎรในท้องที่ของตนให้อยู่เย็นเป็นสุข ผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นผู้นำเป็นทางการ (Legal leader) แต่ถ้าหากศึกษาพิจารณาถึงข้อเท็จจริง และปรากฏการณ์ในทางสังคมแล้วพบว่า ผู้ใหญ่บ้านนั้นเป็นผู้นำทางธรรมชาติ (Natural leader) มีฐานะในทางสังคมชนบทเด่นกว่าบุคคลอื่น ๆ หลายกรณีด้วยกัน และผู้ใหญบ้านย่อมเป็นบุคคลที่ประพฤติกฎต้องตามธรรมเนียมคลองธรรม เป็นที่เคารพนับถือของลูกบ้านจึงได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนของเขา นอกจากนี้ ผู้ใหญ่บ้านก็เป็นผู้มีอาชีพเป็นหลักฐานและฐานะค่อนข้างดีกว่าลูกบ้านคนอื่น ๆ ผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นที่พึ่งและให้การสงเคราะห์แก่ลูกบ้านของตนได้ ตลอดจนเป็นผู้นำในทางสังคมของหมู่บ้าน (Social leader)

5. อำนาจหน้าที่และบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน

ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ได้กำหนดให้ ผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าราษฎร ในหมู่บ้านนั้น ๆ มีอำนาจหน้าที่ในทางปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎร นอกจากนี้อำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านยังปรากฏอยู่ตามกฎหมายในการรักษาความสงบเรียบร้อย และปกครองป้องกันทุกข์ภัยให้แก่ลูกบ้าน นอกจากนี้ยังต้องรักษาผลประโยชน์ บำรุงสิ่งสาธารณประโยชน์รวมทั้งการนำข่าวสารไปแจ้งแก่ลูกบ้าน ซึ่งตามมาตรา 27 แห่ง พระราชบัญญัติปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2510 ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้ (กรมการปกครอง. 2544 : 241-243)

5.1 มาตรา 27 ผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าครอบครัวในหมู่บ้านของตนตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้มีหน้าที่และอำนาจในทางปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎร คือ

5.1.1 รักษาความสงบและความสุขสำราญ ช่วยป้องกันความทุกข์ภัยของลูกบ้านตามสมควร และที่สามารถจะทำได้ การที่กล่าวนี้ถ้าสมควรจะปรึกษาหารือและช่วยกันกับเพื่อนผู้ใหญ่บ้านก็ดี กับกำนันนายตำบลก็ได้ ก็เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะต้องปฏิบัติให้สมควรแก่การที่จะรักษาประโยชน์และความสุขของลูกบ้านซึ่งได้มอบไว้เป็นธุระในพระราชบัญญัตินี้

5.1.2 ถ้าความทุกข์ภัยเกิดแก่ลูกบ้านซึ่งจะต้องขอความป้องกันจากรัฐบาล เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะนำความแจ้งต่อเจ้าพนักงานปกครองตั้งแต่กำนัน นายอำเภอ เป็นต้นขึ้นไปโดยลำดับ

5.1.3 ถ้าราชการจะประกาศหรือจะส่งราชการใดให้ราษฎรทราบเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะรับข้อความอันนั้น ไปแจ้งแก่ลูกบ้านของตนให้ทราบ

5.1.4 เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะทำบัญชีสำมะโนครัวในหมู่บ้านของตนและคอยแก้ไขบัญชีนั้นให้ถูกต้องเสมอ

5.1.5 ถ้าผู้ใหญ่บ้านรู้เห็นเหตุการณ์แปลกประหลาดอันใดที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตน ซึ่งอาจจะเป็นคุณหรือโทษแก่ราชการบ้านเมืองก็ดี ประชาชนในที่นั้นก็ดี ยกตัวอย่างข้างฝ่ายโทษคงรู้เห็นว่าผู้คนมีทรัพย์สินของแปลกประหลาดอันน่าสงสัยว่าเป็นของที่ได้มาโดยทางโจรกรรมก็ดี หรือว่าถ้าเห็นผู้คนล้มตายหรือมีบาดแผลอันควรสงสัยว่าจะมีผู้อื่นกระทำเอาโดยทุจริต หรือไปกระทำทุจริตต่อบุคคลอื่นแล้วจึงเกิดเหตุขึ้นก็ดีเหล่านี้เป็นต้นให้รีบนำความแจ้งต่อกำนันเจ้าตำบลของตน

5.1.6 ถ้ามีคนจรแปลกหน้านอกสำมะโนครัวหมู่บ้านนั้นเข้ามาอาศัยเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจะต้องไต่ถามให้รู้จักตัวและรู้เหตุการณ์ที่มาอาศัย ถ้าเห็นว่าไม่ได้มาโดยสุจริตก็ให้เอาตัวผู้นั้นส่งกำนันนายตำบลของตน

5.1.7 ถ้าเกิดเหตุกลางลาก็ดี ฆ่ากันตายก็ดี ชิงก็ได้ ปล้นทรัพย์ก็ได้ หรือไฟไหม้ก็ดี หรือเหตุร้ายสำคัญอย่างใด ๆ ในหมู่บ้านของ หรือในหมู่บ้านที่ใกล้เคียงอันสมควรจะช่วยได้เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจะต้องเรียกลูกบ้านของตนออกช่วยต่อสู้ติดตามจับผู้ร้ายเอาของกลางหรือดับไฟ หรือช่วยอย่างอื่นที่สมควร โดยเต็มกำลัง

5.1.8 ผู้ใหญ่บ้านเห็นลูกบ้านของตนคนใดแสดงความอาฆาตมาดร้ายแก่ผู้อื่นก็ดีหรือเป็นคนจรจัดไม่ปรากฏการณืมาหากินเลี้ยงชีพ และไม่สามารถจะชี้แจงให้เห็น

ความบริสุทธิ์ของตน ได้กีด ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่จะเรียกลูกบ้านคนนั้นมาไต่ถามและ ว่ากล่าวสั่งสอนถ้าไม่ฟังให้เอาตัวส่งกำนันจัดการตามความในมาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัตินี้

5.1.9 ความคุมและดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติหน้าที่ซึ่งจะต้องพึงกระทำตาม กฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ

5.1.10 ฝึกอบรมให้คนไทยรู้จักหน้าที่และกระทำการในเวลาอบ

5.1.11 ทำการอบรมสั่งสอนหรือชี้แจงข้อราชการแก่ราษฎร ในการนี้ให้ เรียกราษฎรมาประชุมได้ตามครั้งคราวที่สมควร

5.1.12 บำรุงและส่งเสริมการอาชีพของราษฎรในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม

5.1.13 ตรวจตราและรักษาประโยชน์ในการอาชีพของราษฎร

5.1.14 สั่งให้ราษฎรช่วยเหลือในการสาธารณประโยชน์ เพื่อบำบัดป้องกัน ภัยอันตรายซึ่งมีมาเป็นสาธารณะ โดยฉุกเฉิน และให้ทำการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ราษฎรผู้ ประสบสาธารณภัย

5.1.15 จัดการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดที่เกิดขึ้น หรือจะเกิดขึ้นใน หมู่บ้านเพื่อมิให้ติดต่อลุกลามต่อไป

5.1.16 จัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและถูกต้องด้วยสัญลักษณ์

5.1.17 จัดให้มีการประชุมกรรมการหมู่บ้าน

5.1.18 ปฏิบัติการตามคำสั่งของกำนันหรือทางราชการ และรายงาน เหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้กำนันทราบ เพื่อให้กำนันรายงานต่อคณะกรรมการอำเภอ

5.1.19 กระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรตามที่ทางราชการได้แนะนำ

5.2 บทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 เพื่อให้สอดคล้องกับ สถานการณ์ทางการเมืองการปกครองที่เปลี่ยนแปลงไปและสอดคล้องกับสังคมที่มีความ ซับซ้อนมากขึ้น ไว้เป็น 4 ด้าน ดังนี้ (กรมการปกครอง. 2542 : 1-3)

5.2.1 ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นพนักงานฝ่าย ปกครองมีอำนาจหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิดตามกฎหมายพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 27, 28 , 35 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(10), (16) และมาตรา 78 โดยเฉพาะในส่วนที่สำคัญ ได้แก่

1) เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย มีอำนาจหน้าที่จับกุมผู้กระทำความ ผิดกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา

2) เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย มีอำนาจหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิดตามกฎหมายต่าง ๆ ให้อำนาจไว้เป็นการเฉพาะ เช่น

2.1) จับกุม ปรามปรามผู้บุกรุก ครอบครองป่า หรือผู้ที่มีไม้หวงห้ามอันมิได้แปรรูป หรือมีไม้แปรรูปเกิน 0.02 ลบ.ม. โดยไม่ได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 11-13, 29 ทวิ, 31, 35, 39, ตริ, 40, 41, 43, 44, 48, 51-57, 58, 69-73 ทวิ

2.2) จับกุม ป้องกัน ปรามปรามมิให้ผู้ใดยึดถือครอบครองที่ดินหรือกระทำอันตรายแก่ไม้ สัตว์ป่า ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 16, 18-23, 25, 28, 29, 36, 38, 41, 42, 47-56 และ 59

3) ดูแลรักษาสงวนหวงห้าม และดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 มาตรา 40

4) จัดหมู่บ้านตำบล ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 มาตรา 27 ข้อ 16

5) ประชุมชี้แจงข้อราชการแก่ราษฎร ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 มาตรา 27 ข้อ 3 และข้อ 11

6) ดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติหน้าที่ซึ่งจะต้องกระทำตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 มาตรา 27 ข้อ 9

7) กระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎร ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 มาตรา 27 ข้อ 19

5.2.2 ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม โดยเฉพาะในส่วนที่สำคัญ ได้แก่

1) เป็นผู้นำการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้แก่ราษฎร ในด้านการเกษตรกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม ตรวจสอบและรักษาประโยชน์ในการอาชีพของราษฎร ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 มาตรา 27 ข้อ 12 และ ข้อ 1.3

2) เป็นผู้สนับสนุนให้เกิดร้านค้าชุมชน กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ ในรูปแบบต่าง ๆ

3) เป็นผู้ดำเนินการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และอบรมตั้งสอนให้ราษฎรเป็นคนดี มีคุณธรรม ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 มาตรา 27 ข้อ 18 และข้อ 11

5.2.3 ด้านการอำนวยความสะดวกธรรมชาติให้กับประชาชน ได้แก่เป็นผู้ไกลเกลี่ย ประนีประนอมข้อพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในตำบล หมู่บ้านตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 ตลอดจนเป็นผู้สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในตำบล หมู่บ้าน เป็นต้น

5.2.4 ด้านการบริการ โดยเฉพาะในที่สำคัญ ได้แก่

- 1) เป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งประจำตำบล หมู่บ้าน มีหน้าที่รับแจ้ง การเกิด การตาย การย้ายที่อยู่ การสร้างบ้านใหม่ การรื้อบ้าน และการกำหนดเลขบ้าน ตามพระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และประกาศสำนักทะเบียนกลางเรื่องการแต่งตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้ง ลงวันที่ 23 มีนาคม 2535
- 2) เป็นผู้รับรองผู้ขอทำบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. 2538
- 3) เป็นผู้มอบบัตรประจำตัวประชาชน ให้กับราษฎรในตำบล หมู่บ้าน
- 4) กำนันเป็นผู้รับคำร้องขอจดทะเบียนสมรสของคู่สมรสที่มีถิ่นที่อยู่ในตำบลนั้น ซึ่งขอจดทะเบียนสมรสนอกสำนักทะเบียน ในท้องที่ที่ผู้ว่าราชการจังหวัด โดยอนุมัติของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยกำหนด แล้วจัดส่งต่อนายทะเบียนท้องที่เพื่อดำเนินการต่อไป ตามพระราชบัญญัติทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2478 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2541
- 5) เป็นผู้สำรวจและจัดทำบัญชีสัตว์พาหนะที่ยังไม่ได้ทำตัวรูปพรรณ (บัญชีสัตว์ประจำคอก) ตามพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482
- 6) เป็นเจ้าพนักงานตรวจบัตรประจำตัวประชาชนตามด่านตรวจต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้น โดยชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ จะต้องมีคำสั่งให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปฏิบัติหน้าที่ตามด่านตรวจนั้น ๆ ตามพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. 2526 และคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 674/2540 เรื่อง แต่งตั้งเจ้าพนักงานตรวจบัตรและพนักงานเจ้าหน้าที่
- 7) เป็นผู้กำกับดูแล ควบคุม ตรวจตราการมีและใช้อาวุธปืนภายในตำบล หมู่บ้าน ให้เป็นไปด้วยความถูกต้องเรียบร้อย ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 และคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 674/2490 ลงวันที่ 10 ตุลาคม 2490

6. สิทธิประโยชน์ของผู้ใหญ่บ้าน

การบำบัดทุกข์ บำรุงสุขของประชาชน ถือเป็นภารกิจหลักของกระทรวงมหาดไทยเป็นงานที่มีความรับผิดชอบกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับหมู่บ้านมีผู้ใหญ่บ้านซึ่งได้รับการเลือกจากประชาชนในหมู่บ้าน มีหน้าที่รับเอน โยบายและแผนงานที่สำคัญของรัฐบาล กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ไปปฏิบัติเพื่อความสงบสุขของพี่น้องประชาชน และในขณะเดียวกันก็ช่วยกันแก้ไขข้อขัดข้องและความเดือดร้อนของประชาชนในเบื้องต้น กรมการปกครอง ได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้ใหญ่บ้านจึงพยายามที่จะให้สิทธิและสวัสดิการในรูปแบบต่าง ๆ เป็นการตอบแทนเช่น เงินตอบแทน ค่าเล่าเรียนบุตร ค่ารักษาพยาบาล และอื่น ๆ อีกเท่าที่รัฐบาลจะสามารถจัดสรรให้ได้ โดยมีแนวโน้มที่จะปรับปรุงให้สิทธิและสวัสดิการแก่ผู้ใหญ่บ้านเพิ่มขึ้นอีกในเวลาอันสมควร สำหรับสิทธิประโยชน์ของผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบันมีดังต่อไปนี้ (กรมการปกครอง. 2529 : 93-104)

6.1 เงินตอบแทนตำแหน่ง

ผู้ใหญ่บ้านจะได้รับเงินตอบแทนตำแหน่งตามอัตราที่กระทรวงมหาดไทย กำหนดไว้ คือ 1,300 , 1,500 , 1,700 , 1,900 และ 2,000 บาท สำหรับการเลื่อนขั้นเงินตอบแทนตำแหน่งในรอบปีหนึ่งจะเลื่อนได้ไม่เกิน 2 ขั้น

6.2 เงินพิเศษค่าภาษาใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้ใหญ่บ้านในเขตจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล ที่สามารถพูดและใช้ภาษาอาหรับได้ทั้งสองภาษา จะได้รับเงินพิเศษ คนละ 50 บาทต่อเดือน ตามนโยบายความมั่นคงของชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้

6.3 เงินตอบแทนกรณีเสียชีวิต

กรณีผู้ใหญ่บ้านเสียชีวิตไม่ว่าจากกรณีใด ๆ จะได้รับเงินตอบแทนตำแหน่งสำหรับเดือนที่ตายตลอดทั้งเดือน และกับอีกจำนวน 3 เท่าของเงินตอบแทนตำแหน่งเดือนสุดท้ายเป็นค่าช่วยเหลือในการทำศพ (ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเบิกจ่ายเงินตอบแทนตำแหน่งและเงินอื่น ๆ ให้แก่กำนันผู้ใหญ่บ้าน (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2538)

6.4 เงินช่วยการศึกษาบุตร

ผู้ใหญ่บ้านจะได้รับเงินช่วยเหลือการศึกษาบุตร สำหรับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย คนที่ 1 ถึงคนที่ 3 นับเรียงตามลำดับการเกิดก่อนหลังที่ศึกษาอยู่ไม่เกินชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญและสายอาชีพ ทั้งสถาบันการศึกษาของรัฐบาลและเอกชน (ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเบิกจ่ายเงินตอบแทนตำแหน่งและเงินอื่น ๆ ให้แก่กำนันผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2529)

6.5 ค่ารักษาพยาบาล

ผู้ใหญ่บ้านและบุคคลในครอบครัว ได้แก่ บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ คู่สมรส บิดา หรือมารดา ได้รับสิทธิในการรักษาพยาบาลโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในสถานพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข (ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วย บัตรประกันสุขภาพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2543)

6.6 ส่วนลดค่าโดยสารรถไฟ

ผู้ใหญ่บ้านจะได้รับส่วนลดค่าโดยสารรถไฟทุกชั้น (หนังสือการรถไฟฯ ที่ พ.5/คส.1/11ลว. 22 มีนาคม 2516) สำหรับผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านยังไม่ได้รับสิทธิรับค่าโดยสารรถไฟ กระทรวงมหาดไทยกำลังดำเนินการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านได้รับสิทธิดังกล่าวด้วย

วิธีการขอใช้สิทธิ นำบัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้ และหนังสือรับรองใช้ควบคุมรับรองใช้ควบคุมบุตรแสดงต่อหน้าที่ผู้จำหน่ายตั๋ว

6.7 การฌาปนกิจสงเคราะห์เป็นสมาชิก (ฌ.ก.น.)

ผู้ใหญ่บ้านและคู่สมรสสามารถสมัครเป็นสมาชิก ฌ.ก.น. ได้โดยชำระค่าสมัคร 10 บาท และชำระเงินสงเคราะห์เมื่อสมาชิกคนอื่นเสียชีวิต ศพละ 50 สตางค์ (ระเบียบกรมการปกครอง ว่าด้วยฌาปนกิจสงเคราะห์กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบลและสารวัตร กำหนด พ.ศ. 2530)

วิธีการสมัคร สมัครได้ที่ว่าการอำเภอ/กิ่งอำเภอ ที่ผู้สมัครมีภูมิลำเนา

วิธีการรับเงินค่าทำศพ ให้ทายาทเป็นผู้ยื่นคำร้องขอรับเงินสงเคราะห์จากนายอำเภอท้องที่ซึ่งสมาชิกมีภูมิลำเนาตามที่ปรากฏในทะเบียนสมาชิกโดยด่วน

6.8 เงินสงเคราะห์จากมูลนิธิกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

มูลนิธิกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2532 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ที่ได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่หรือให้การสงเคราะห์ด้านการศึกษแก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ หรือ บุตรหลาน โดยมีหลักเกณฑ์สำคัญๆ ที่ควรทราบ ดังนี้

6.8.1 ให้การสงเคราะห์กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ที่เสียชีวิตเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ รายละไม่เกิน 10,000 บาท และที่บาดเจ็บเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่รายละไม่เกิน 5,000 บาท

6.8.2 ให้การสงเคราะห์กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ที่ประสบสาธารณภัย เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ ฯลฯ รายละไม่เกิน 30,000 บาท

6.8.3 ให้การสงเคราะห์กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ตามกรณีอื่น ๆ ที่คณะกรรมการพิจารณาดำรง ให้การช่วยเหลือ พิจารณาให้การสงเคราะห์ได้ไม่เกินรายละ 3,000 บาท

6.8.4 ให้การสงเคราะห์กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ในด้านทุนการศึกษา บุคคลที่เรียนอยู่ในชั้น ป.1 – ปวส. หรือเทียบเท่าที่มีผลการเรียนดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ โดยมีเกณฑ์การให้การสงเคราะห์จำนวนทุน หรือวิธีการซึ่งทางมูลนิธิฯ จะได้ประกาศให้ผู้มีสิทธิขอรับทุนส่งรายละเอียดไปเพื่อให้มูลนิธิฯ พิจารณาซึ่งจะได้ประกาศเป็นคราว ๆ ไป

วิธีการขอรับการสงเคราะห์

ผู้ที่ขอรับการสงเคราะห์จากมูลนิธิฯ จะต้องเป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน โดยสามารถขอรับคำร้องได้ที่ทำการปกครองอำเภอ/กิ่งอำเภอทุกแห่งทั่วประเทศ

6.9 เงินช่วยเหลือเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือราชการ

ผู้ใหญ่บ้านเมื่อประสบภัยขณะปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือราชการ จะได้รับความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องจากการช่วยเหลือราชการ ปฏิบัติงานของชาติ หรือการปฏิบัติตามหน้าที่มนุษยธรรม พ.ศ. 2543 และระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการขอรับเงิน การพิจารณาและการขยายเวลาในการขอรับเงิน สงเคราะห์เนื่องจากการช่วยเหลือราชการปฏิบัติงานของชาติ หรือการปฏิบัติตามหน้าที่มนุษยธรรม พ.ศ. 2543 โดยให้ผู้ประสบภัยหรือทายาทยื่นแบบคำขอรับเงินสงเคราะห์ ผู้ประสบภัยพร้อมหลักฐานที่เกี่ยวข้องถึงผู้อำนวยการเขตสำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร หรือนายอำเภอสำหรับในเขตจังหวัดอื่น ซึ่งเป็นท้องที่เกิดเหตุ

6.10 เครื่องราชอิสริยาภรณ์

เครื่องอิสริยาภรณ์เป็นเครื่องหมายแห่งเกียรติยศ ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานแก่ผู้กระทำความดีความชอบเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ ประชาชนอาจได้รับพิจารณาความดีความชอบขอพระราชทาน เครื่องราชอิสริยาภรณ์ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการขอพระราชทานเครื่องอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูเกียรติอย่างสูงแก่ผู้ได้รับพระราชทาน

สำหรับผู้ใหญ่บ้าน ผู้ปฏิบัติงานตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ซึ่งได้กระทำความดีความชอบเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ ประชาชนอาจได้รับพิจารณาขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี

ว่าด้วยการขอพระราชทานเครื่องอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก และ เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย พ.ศ. 2536

วิธีการเสนอขอพระราชทาน อำเภอรอบรวมรายชื่อผู้ใหญ่บ้านที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบฯ จัดส่งให้จังหวัดรวบรวมส่งกรมการปกครองภายในเดือนกุมภาพันธ์ของปีที่มีการขอพระราชทาน

สิ่งที่ผู้ใหญ่บ้านควรปฏิบัติในการเสนอขอพระราชทาน

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ คือ จะต้องตรวจสอบคุณสมบัติของตนเองว่าเข้าหลักเกณฑ์ในการเสนอขอพระราชทานหรือไม่ หากไม่มีสิทธิให้ประสานกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติของแต่ละอำเภอ

6.11 เงินส่วนลดค่าภาษีบำรุงท้องที่

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ จะได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานสำรวจภาษีบำรุงท้องที่ และได้รับเงินส่วนลดร้อยละ 5 ของภาษีบำรุงท้องที่ ซึ่งเก็บได้ในหมู่บ้าน และกำนันจะได้รับเงินส่วนลดอีก 1 % ของเงินภาษีที่เก็บได้ในตำบล กฎกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2516 ออกตามความใน พระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508

6.12 เงินเบี้ยประชุมคณะกรรมการเข้าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล

กำนันเป็นประธาน คชก.ตำบล เมื่อการประชุมคณะกรรมการจะได้รับเบี้ยประชุมครั้งละ 312.50 บาท สำหรับผู้ใหญ่บ้านเป็นกรรมการ คชก.ตำบลจะได้รับเบี้ยประชุมครั้งละ 250 บาท (พระราชกฤษฎีกาเบี้ยประชุมกรรมการ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542)

6.13 เงินส่วนลดอาคารประมง

ผู้ใหญ่บ้านที่ได้ช่วยเหลือเร่งรัดจัดเก็บอาคารประมงในท้องที่จะได้รับเงินร้อยละ 2 ของเงินอาคารประมงที่จัดเก็บได้ในท้องที่ตำบล หมู่บ้าน (ระเบียบกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ว่าด้วยการเบิกจ่ายส่วนลดค่าอาคารประมง (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2523)

6.14 เงินค่าป่วยการในการพิสูจน์รังวัดที่ดิน

ผู้ใหญ่บ้านในฐานะเจ้าหน้าที่ปกครองท้องที่ ทำการพิสูจน์รังวัดที่ดินได้ค่าป่วยการวันละ 30 บาท ค่าปิดประกาศที่ดินแปลงละ 10 บาท (กฎกระทรวงมหาดไทยฉบับที่ 32 พ.ศ. 2522 ออกตามความในพระราชบัญญัติกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497)

6.15 ค่าตอบแทนสำหรับตำบลที่ยังไม่ยกฐานะเป็นองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น

กำนันในฐานะประธานสภาตำบลจะได้รับค่าตอบแทนเดือนละ 1,000 บาท ผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบล ในฐานะสมาชิกสภาตำบล จะได้รับค่าตอบแทนเดือนละ 500 บาท และหากได้รับการแต่งตั้งเป็นรองสภาตำบลจะได้รับค่าตอบแทนเดือนละ 800 บาท

นอกจากนั้น กำหนด ผู้ใหญ่บ้านในฐานะสมาชิกสภาตำบล โดยตำแหน่งจะได้รับเบี้ยประชุมครั้งละ 100 บาท (ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยเงินค่าตอบแทนประธานสภาตำบล รองประธานสภาตำบล สมาชิกสภาตำบล และเลขานุการตำบล พ.ศ. 2538)

6.16 เงินรางวัล

กระทรวงมหาดไทยได้วางระเบียบว่าด้วยการพิจารณาและเบิกจ่ายเงินรางวัล กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2516 เป็นแนวทางปฏิบัติในการพิจารณาให้เงินรางวัลเป็นการตอบแทนคุณความดีเป็นการประจำปี เพื่อเป็นกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่

ประเภทรางวัลสำหรับผู้ใหญ่บ้านมี 2 ชั้น คือ

6.16.1 รางวัลยอดเยี่ยม รางวัลแทนทองคำ อาวุธปืนสั้นและเครื่องแบบปกติขาวให้มีจังหวัดละ 1 รางวัล (ราคาไม่เกินวงเงินตามที่ได้ได้รับความตกลงจากกระทรวงการคลัง)

6.16.2 รางวัลชั้นที่ 2 รางวัลละ 2,000 บาท ให้มีอำเภอละ 1 รางวัล ถ้าอำเภอใดผู้ใหญ่บ้านได้รับรางวัลยอดเยี่ยมแล้วให้งดอำเภอนั้น

7. วินัยและการดำเนินการทางวินัย

วินัยและการดำเนินการทางวินัยไว้ว่า วินัย หมายถึง การอยู่ในระเบียบแบบแผน และข้อบังคับหรือข้อปฏิบัติในแต่ละวงการอาจแตกต่างกัน การที่จะพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นการผิดวินัยหรือไม่ ต้องพิจารณาว่า เป็นการกระทำผิดข้อปฏิบัติหรือผิดแบบแผนในวงกลมนั้นหรือไม่ และการกำหนดระดับโทษต้องพิจารณาแบบแผนของแต่ละวงการ (กรมการปกครอง. 2544 : 108-111)

วินัยและโทษทางวินัยของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นไปตามมาตรา 61 ทวิ และมาตรา 61 ตริ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ซึ่งบัญญัติให้ต้องรักษาวินัยอย่างเคร่งครัดอยู่เสมอ ผู้ใดฝ่าฝืนให้ถือว่าผู้นั้นกระทำผิดต้องได้รับโทษ โดยให้นำกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนมาใช้บังคับโดยอนุโลม

7.1 ลักษณะความผิดทางวินัย

พระราชบัญญัติระเบียบราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติข้อระเบียบวินัยไว้ตั้งแต่มาตรา 81 ถึง มาตรา 99 แบ่งเป็นลักษณะความผิดทางวินัยไว้ 3 ประเภท คือ ความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ความผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง และความผิดเล็กน้อย

7.2 ความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

7.2.1 ทุจริตต่อหน้าที่ราชการ (มาตรา 81 วรรคสาม)

7.2.2 ประมาทเลินเล่อในหน้าที่ราชการ

7.2.3 จงใจไม่ปฏิบัติหน้าที่ราชการตามกฎหมาย ระเบียบของทางราชการ
มติคณะรัฐมนตรี หรือนโยบายของรัฐบาล (มาตรา 85 วรรคสาม)

7.2.4 เปิดเผยความลับของทางราชการ (มาตรา 87 วรรคสอง)

7.2.5 ชักคำสั่งหรือหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งใน
หน้าที่ราชการ โดยชอบด้วยกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการ (มาตรา 88 วรรคสอง)

7.2.6 รายงานเท็จต่อหน้าผู้บังคับบัญชา (มาตรา 90 วรรคสอง)

7.2.7 ละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือละ
ทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อในคราวเดียวกันเป็นเวลานานกว่า 15 วัน หรือมีพฤติกรรมจงใจไม่
ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ (มาตรา 92 วรรคสอง)

แนวคิดเกี่ยวกับกรรมการหมู่บ้าน

1. ความหมายของกรรมการหมู่บ้าน

กรรมการปกครองได้กำหนดนโยบายการให้การจัดตั้งกรรมการหมู่บ้าน หนังสือ
กระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0413/ว 1553 ลงวันที่ 29 ธันวาคม 2530 เพื่อทำหน้าที่พัฒนาชุมชน
และประสานงานกับทางราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการพัฒนาชุมชนร่วมกับ
ผู้ใหญ่บ้าน หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการดำเนินงานของกรรมการหมู่บ้านให้อยู่
ภายใต้วัตถุประสงค์ คือ (ประเทือง คลประสิทธิ์. 2534 : 18-19)

1.1 สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้อาศัยอยู่ในชุมชน ดำเนินการพัฒนาตนเอง
และชุมชน เกี่ยวกับความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น

1.2 ส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา
มากที่สุด

1.3 ส่งเสริมให้รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองตามระบอบประชาธิปไตย

1.4 ส่งเสริมให้เข้าใจเกี่ยวกับความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) การพัฒนา
คุณภาพชีวิต และกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการในชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองและ
มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน

2. องค์ประกอบของกรรมการหมู่บ้านประกอบด้วย

- 2.1 ประธานกรรมการ
- 2.2 รองประธานกรรมการ
- 2.3 หัวหน้าฝ่ายปกครอง
- 2.4 หัวหน้าฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย
- 2.5 หัวหน้าฝ่ายการศึกษา
- 2.6 หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการสังคม
- 2.7 หัวหน้าฝ่ายการคลัง
- 2.8 หัวหน้าฝ่ายสาธารณสุข
- 2.9 หัวหน้าฝ่ายพัฒนา

3. หน้าที่ของกรรมการหมู่บ้าน

- 3.1 ประธานกรรมการมีหน้าที่ ดังนี้
 - 3.1.1 เป็นประธานในที่ประชุมกรรมการหมู่บ้าน
 - 3.1.2 ควบคุม ดูแล ประสานงานและติดตามผลการดำเนินงาน
 - 3.1.3 เป็นผู้ชี้ขาดในกรณีการลงมติมีคะแนนเท่ากัน
 - 3.1.4 เป็นผู้แทนของชุมชนนั้น ๆ
- 3.2 รองประธานกรรมการมีหน้าที่ ดังนี้
 - 3.2.1 ช่วยเหลือการปฏิบัติงานของประธานกรรมการ
 - 3.2.2 ทำหน้าที่แทนประธานกรรมการในกรณีที่ประธานไม่อยู่

หรืออยู่แต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

3.3 หน้าที่ฝ่ายปกครองมีหน้าที่ ดังนี้

- 3.3.1 บำบัดทุกข์ บำรุงสุข
- 3.3.2 ดูแลผู้อยู่อาศัยในชุมชนให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศีลธรรมอันดีงามและนโยบายส่วนรวมของชาติ

3.3.3 ส่งเสริมให้ราษฎรสนใจการปกครองระบอบประชาธิปไตย

3.3.4 ส่งเสริมความสามัคคีชุมชน

3.3.5 รับผิดชอบงานอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการหมู่บ้านมอบหมาย

3.4 หัวหน้าฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยมีหน้าที่ ดังนี้

3.4.1 ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน

3.4.2 ช่วยเหลือดูแลและระมัดระวังในการป้องกันและบรรเทา
สาธารณภัยในหมู่บ้าน

3.4.3 รับผิดชอบงานอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการหมู่บ้านมอบหมาย

3.5 หัวหน้าฝ่ายคลังมีหน้าที่ ดังนี้

3.5.1 ดำเนินการเกี่ยวกับบัญชีรายรับ-รายจ่าย

3.5.2 เก็บรักษาเงินและทรัพย์สินของชุมชน

3.5.3 แลกเปลี่ยนบัญชีรายรับ-รายจ่าย ต่อที่ประชุมกรรมการหมู่บ้าน

3.5.4 รับผิดชอบงานอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการหมู่บ้านมอบหมาย

3.6 หัวหน้าฝ่ายการศึกษา มีหน้าที่ ดังนี้

3.6.1 ส่งเสริมการศึกษา

3.6.2 ส่งเสริมกิจกรรมเยาวชน

3.6.3 ส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม

ต่าง ๆ

3.6.4 ส่งเสริมการกีฬา การนันทนาการ

3.6.5 รับผิดชอบงานอื่น ๆ ตามที่กรรมการหมู่บ้านมอบหมาย

3.7 หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการสังคมมีหน้าที่ ดังนี้

3.7.1 งานสงเคราะห์ผู้ยากไร้ที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้

3.7.2 งานสงเคราะห์ผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ

3.7.3 งานด้านสวัสดิการสังคมของประชาชน

3.7.4 รับผิดชอบงานอื่น ๆ ตามที่กรรมการหมู่บ้านมอบหมาย

3.8 หัวหน้างานฝ่ายสาธารณสุขมีหน้าที่ ดังนี้

3.8.1 ส่งเสริมสุขภาพอนามัยของผู้อยู่อาศัยในชุมชน

3.8.2 รักษาสภาพแวดล้อมและป้องกันอันตรายที่เกิดจากมลภาวะในชุมชน

3.8.3 รับผิดชอบงานอื่น ๆ ตามที่กรรมการหมู่บ้านมอบหมาย

3.9 หัวหน้าฝ่ายพัฒนามีหน้าที่ ดังนี้

3.9.1 แก้ไขปัญหา อุปสรรค ข้อขัดข้องที่เกี่ยวกับงานพัฒนาชุมชน

3.9.2 ประสานหน่วยราชการหรือองค์กรเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วม

ในการพัฒนาชุมชน

3.9.3 รับผิดชอบงานอื่น ๆ ตามที่กรรมการหมู่บ้านมอบหมาย

4. การดำเนินงานของกรรมการหมู่บ้าน

ให้กรรมการหมู่บ้านดำเนินการตามแนวทาง ดังนี้

1. ชำรงไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. เป็นตัวแทนประสานงานกับกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน หน่วยราชการ องค์กรเอกชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในอันที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน
3. ดำเนินงานร่วมกับกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน เริ่มตั้งแต่การสำรวจข้อมูล พื้นฐานต่าง ๆ ภายในชุมชนที่เกี่ยวข้องในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การบริการพื้นฐาน โดยนำเอาความจำเป็นพื้นฐานที่ได้มาปรับปรุงให้เหมาะสม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทที่แตกต่างกันที่สำคัญ มีดังนี้

1. ความหมายของบทบาท

สุชา จันท์เอม และสุรางค์ จันท์เอม (2520 : 46) อธิบายความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาทมีความหมายใกล้เคียงกับสถานภาพมาก บทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลในสถานภาพต่าง ๆ ฟังกระนั้น คือ เมื่อสังคมกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้สภาพโดยอย่างไรแล้ว บุคคลในสภาพนั้น ๆ จะต้องประพฤติหรือปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้

อมรา พงศาพิชญ์ (2543 : 34-35) ได้แสดงความเห็นไว้ว่า บทบาท คือ สิทธิหน้าที่ในการประพฤติปฏิบัติที่บุคคลหนึ่งมีต่อบุคคลหนึ่งในสังคมตามสภาพของตนเอง เช่น บทบาทของพ่อก็คือทำหน้าที่เลี้ยงลูกให้เป็นคนดีและรู้จักทำมาหากิน บทบาทของลูกก็คือ เชื้อฟังก่อนแม่และทำงาน เป็นคนดี

สงวน สุทธิเลิศอรุณ จำรัส คังสุวรรณ และจิตติพงษ์ ธรรมานุสรณ์ (2522 : 47) ได้อธิบายว่าสิทธิก่อให้เกิดหน้าที่ตามมา ฉะนั้นมนุษย์ทุกรูปทุกนามที่ต้องการสิทธิในด้านต่าง ๆ สิ่งที่จะตามมาก็คือ หน้าที่ โดยจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามนัยสิทธิที่จะได้รับ บรรดาสิทธิและหน้าที่ที่สมาชิกในสังคมจะต้องถือปฏิบัติก็คือ บทบาท นั่นเอง

ลินตัน (Linton. 1965 : 432 ; อ้างถึงใน สงวน สุทธิเลิศอรุณ จำรัส คังสุวรรณ และจิตติพงษ์ ธรรมานุสรณ์. 2522 : 48) กล่าวว่า สถานภาพเป็นนามธรรม หมายถึงฐานะหรือตำแหน่งซึ่งจะเป็นเครื่องกำหนดบทบาทของตำแหน่งว่า ตำแหน่งจะมีหน้าที่อย่างไร

เมื่อมีตำแหน่งสิ่งทีตามมาก็คือ บทบาท เพราะทุก ๆ ตำแหน่งจะมีบทบาทกำกับ บทบาทเป็นชุดของความคาดหวังตามกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับสภาพทางสังคม ทำให้เห็นว่าบุคคลที่มีสถานภาพต่างๆ กันในสังคมจะมีบทบาทเป็นกรอบที่ถูคาดหวังพฤติกรรม

อุทัย หิรัญโต (2526 : 197) ได้กล่าวว่า บทบาทหรือหน้าที่หรือพฤติกรรมอันพึงคาดหมายของบุคคลในแต่ละกลุ่มหรือสังคมใด ๆ ทำหน้าที่หรือพฤติกรรมดังกล่าวโดยปกติเป็นสิ่งหรือกลุ่มสังคมหรือวัฒนธรรมของกลุ่มนั้นกำหนดขึ้น บทบาทจึงเป็นแบบแห่งความประพฤติของคนในสถานะหนึ่งทีพึงมีต่อคนอื่นในสถานะอีกอย่างหนึ่งในสังคมเดียวกัน

พิทยา สายหู (2534 : 58-63) ได้อธิบายว่า บทบาทหน้าที่ คือ สิ่งทีทำให้เกิดความเป็นบุคคล และเปรียบได้เสมือนบทบาทของตัวละครทีกำหนดให้ผู้แสดงในแต่ละเรื่องนั้น ๆ เป็นอะไร มีบทบาททีจะต้องแสดงอย่างไร ถ้าแสดงผิดบทหรือไม่สมบทบาทก็อาจถูกเปลี่ยนตัวไม่ให้ไม่ให้แสดงไปเลยในความหมายเช่นนี้ บทบาทก็คือ การกระทำต่าง ๆ ที “บท” กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำราบใดทียังอยู่ใน “บท” นั้น

อาทิตยา สุวรรณชฎ (2535 : 9) ได้ให้ความหมายบทบาทไว้ว่า บรรดาฐานะตำแหน่งต่าง ๆ จะมีลักษณะของพฤติกรรมหรือลักษณะการกระทำของผู้ทีดำรงตำแหน่งจะต้องปฏิบัติตามฐานะตำแหน่งเสมอ ลักษณะของพฤติกรรมทีกำหนดโดยฐานะตำแหน่งเรียกว่า “บทบาท” นอกจากนี้ยังได้อธิบายอีกว่า “ตำแหน่ง” คือผลรวมของสิทธิและหน้าที่ ส่วนบทบาท คือ การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่

ชั้นสุข ฤกษ์งาม (2537 : 8) สรุปแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทว่า หมายถึงแบบแผนของการกระทำ หรือพฤติกรรมของบุคคลในสังคม โดยมีแบบแผนของพฤติกรรมนั้นขึ้นอยู่กับทัศนคติสถานชนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมและเป็นไปตามทีสังคมคาดหวัง

ประภาส ศิลปรัศมี (2531 : 14) สรุปความหมายของคำว่า บทบาท หมายถึงแบบแผนของพฤติกรรมมนุษย์ทีดำรงอยู่ในสังคม โดยแบบแผนดังกล่าวจะสืบเนื่องและเกี่ยวข้องกับรรทัดฐานของชนบธรรมเนียมประเพณีทางสังคมอย่างแนบแน่น ดังนั้น แบบแผนพฤติกรรมของมนุษย์จึงเกี่ยวเนื่องกัสิทธิและหน้าที่ตามตำแหน่งทางสังคมทีสังคมคาดหวังหรือกำหนดไว้ ดังนั้นบทบาทจึงมีความหมายทั้งในเชิงการคาดหวังกัพฤติกรรม (Behavioral Expectation) ซึ่เป็นความคาดหวังตามปทัสถานทีมีอยู่ (Normative Expectation) และในเชิงการกระทำพฤติกรรมจริง ๆ ซึ่เรียกว่าการกระทำบทบาทหรือพฤติกรรมบทบาท (Role Behavior) ความหมายอาจจะเรียกว่า บทบาททีปรากฏจริง (Actual Role)

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่รับผิดชอบและการปฏิบัติตามตำแหน่ง ตามสถานะภาพของแต่ละบุคคลที่เป็นอยู่ ถ้าตำแหน่งหรือสถานะภาพเปลี่ยนไป บทบาทที่มีอยู่ก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ดังนั้น ตำแหน่งและสถานะภาพกับการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบตามตำแหน่งและสถานะภาพจึงควบคู่กันเสมอ

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

อุทัยวรรณ มรรคประเสริฐ (2543 : 16-17) ได้รวบรวมทฤษฎีบทบาทของนักวิชาการหลายท่านไว้ดังนี้

2.1 ทฤษฎี Ralp linton'role กล่าวว่า ตำแหน่ง หรือสถานะภาพเป็นผู้กำหนดบทบาท เช่น บุคคลที่มีตำแหน่งเป็นครู ต้องแสดงพฤติกรรมเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกศิษย์

2.2 ทฤษฎี Nadel's role กล่าวว่า บทบาท คือ ส่วนประกอบที่ส่งผลต่อพฤติกรรมลักษณะ คือ ส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและขาดมิได้ และส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย

2.3 ทฤษฎี Homann's role กล่าวว่า บุคคลจะเปลี่ยนบทบาทไปตามตำแหน่งเสมอ

2.4 ทฤษฎี Parson'role กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคมทำให้มนุษย์ต้องเพิ่มบทบาทของตน

2.5 ทฤษฎี Merton's role กล่าวว่า บุคคลแต่ละคนจะต้องมีตำแหน่งและมีบทบาทควบคู่กันไปซึ่งไม่เหมือนบทบาทจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับทักษะของสังคมที่เข้าสังกัดอยู่ตลอดจนลักษณะของบุคคลในสังคมนั้น

2.6 ทฤษฎี Good's role กล่าวว่า บทบาท คือ แบบแผนของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของแต่ละบุคคล และบทบาทดังกล่าวควรเป็นไปตามข้อตกลงที่มีต่อสังคมนั้น

2.7 ทฤษฎี Guskin's role กล่าวว่า พฤติกรรมของบุคคลแต่ละคน คือ ผลที่ได้จากตำแหน่งทางสังคมของเขานั้นเอง และทฤษฎีบทบาทจัดเป็นข้อตกลงประการแรกที่สถาบันต่าง ๆ ในสังคมคาดหวังว่าบุคคลที่ได้รับตำแหน่งต่าง ๆ ควรปฏิบัติอย่างไร

3. ลักษณะของบทบาท

สวางนศรี วิรัชชัย (2527 : 23-24) อธิบายเกี่ยวกับบทบาท ว่าถ้าพิจารณา ลักษณะของบทบาทที่ปรากฏในสังคมให้ลึกซึ้งแล้ว จะพบบทบาทอยู่ในหลายรูปแบบ หลาย ลักษณะสรุปได้ ดังนี้

3.1 บทบาทที่กำหนด (Prescribed roles) หมายถึง บทบาทที่สังคม กลุ่ม หรือองค์กรกำหนดไว้เป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมหรือ องค์กรนั้น ๆ เช่นข้อกำหนดว่าข้าราชการต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่สั่งการ โดย ชอบ เป็นต้น

3.2 บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง (Expected roles) หมายถึง บทบาทหรือ แบบของพฤติกรรมที่ผู้เกี่ยวข้องคาดหวังว่าผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ บทบาทที่ถูกคาดหวัง มักจะสอดคล้องกับบทบาทที่กำหนด แต่ในบางครั้งบทบาทที่ผู้เกี่ยวข้องคาดหวังอาจจะไม่ตรงกับ บทบาทที่กำหนดไว้ก็ได้ เพราะคนบางคนมีความคาดหวังมากกว่าหรือน้อยกว่าข้อกำหนดที่ ตนเองได้รับทราบ

3.3 บทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง (Subjective roles) หมายถึง พฤติกรรมของผู้อยู่ในตำแหน่ง คิดและเชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ ดังนั้นบทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่งอาจจะสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทที่กำหนดและ อาจจะตรงหรือไม่ตรงกับบทบาทที่ถูกคาดหวังไว้ก็ได้

3.4 บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Enacted roles) หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้อยู่ใน ตำแหน่งได้ปฏิบัติหรือแสดงออกมาให้เห็น ซึ่งมักจะเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาท ตามความคิดของเจ้าตัวผู้อยู่ในตำแหน่ง แต่ก็อาจมีกรณีที่บุคคลแสดงพฤติกรรมการคาดหวังต่อ ผู้อื่นทั้ง ๆ ที่บทบาทนั้นไม่ตรงกับบทบาททางความคิดของตนก็ได้

3.5 บทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ (Perceived roles) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ ผู้อื่นได้รับการปฏิบัติบทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่งซึ่งโดยชอบธรรมการรับรู้ที่คนเราจะมี การเลือกที่จะรับรู้และอาจมีการรับรู้ที่ผิดพลาดไปจากความเป็นจริงได้ด้วยอิทธิพล ประสพการณ์ และสถานการณ์หลาย ๆ อย่าง ดังนั้นผู้อยู่ในตำแหน่งปฏิบัติบทบาทโดยแสดงพฤติกรรมอย่าง หนึ่งผู้ที่ได้พบเห็นอาจรับรู้พฤติกรรมหรือบทบาทนั้นในทางที่แตกต่างกันไปและอาจแตกต่าง ไปจากบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่งด้วย

รพี สุวรรณชญ (2521 : 35-38) กล่าวว่า บทบาท สามารถพิจารณาได้ 2 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ

ประเด็นที่ 1 บทบาทที่เป็นจริง (Role performance) คือ บทบาทที่แสดงในขณะนั้น ๆ และปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทนั้น ๆ

ประเด็นที่ 2 บทบาทคาดหวัง (Role expectations) คือ บทบาทที่ตนเองคาดหวังจะแสดงหรือถูกคาดหวังจากผู้เกี่ยวข้องว่าควรจะแสดง

4. องค์ประกอบของการแสดงบทบาท

การแสดงบทบาทขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ (ชั้นสุขฤกษ์งาม. 2537 : 8)

4.1 บทบาทที่สังคมคาดหวัง (Role expectation) บทบาทตามการคาดหวังนี้กำหนดขึ้น โดยกลุ่มสังคม และเป็นไปตามสถานภาพที่บุคคลนั้นดำรงอยู่

4.2 การรับรู้บทบาท (Role conception) คือการที่บุคคลรับรู้ หรือเห็นว่าคุณเองควรมีบทบาทอย่างไร การรับรู้นี้จะดีแค่ไหนขึ้นอยู่กับเป้าหมายของชีวิต ค่านิยม และประสบการณ์ของบุคคลนั้น ๆ โดยจะสอดคล้องกับบทบาท

4.3 การยอมรับบทบาท (Role acceptance) คือ การยอมรับว่าเป็นบทบาทของตนเองเกิดขึ้นเมื่อบุคคลนั้นได้พิจารณาแล้วว่าบทบาทนั้นมีความสำคัญและสอดคล้องกับแนวความคิดของสังคมเป็นบทบาทที่คาดหวังของสังคม

4.4 การปฏิบัติตามบทบาท (Role performance) คือ การยอมรับว่าเป็นบทบาทของบุคคลซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการที่กล่าวมาแล้วและการปฏิบัติตามบทบาทจะมีมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับระดับความเข้าใจ การรับรู้ และการยอมรับบทบาทนั้น

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำเอาบทบาทที่ได้มาโดยตำแหน่งหน้าที่มาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น

1. ความหมายของความคิดเห็น

ความหมายของความคิดเห็น (Opinion) ได้มีผู้ให้คำจำกัดความไว้หลายท่าน มีความสอดคล้องและคล้ายคลึงกัน ดังต่อไปนี้

กู๊ด (Good. 1973 : 339) ให้คำจำกัดความว่า ความคิดเห็น หมายถึง ความเชื่อ การตัดสินใจ ความรู้สึกประทับใจที่ไม่ได้มาจากการพิสูจน์หรือชี้แจงน้ำหนักความถูกต้องหรือไม่

เบสท์ (Best. 1977 : 169) กล่าวว่า ความคิดเห็นหมายถึง การแสดงออกในด้านความเชื่อและความรู้สึกของแต่ละบุคคล โดยการพูดที่นำไปสู่การคาดคะเน หรือการแปลผลในพฤติกรรมหรือเหตุการณ์

ไอร์แซก (Isaak. 1981 : 203) ให้ความหมายว่าความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกทางคำพูดหรือคำตอบที่บุคคลได้แสดงออกต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง โดยเฉพาะจากคำถามที่ได้รับทุกๆ ไป ซึ่งปกติแล้วความคิดเห็นต่างจากเจตคติ คือ ความคิดเห็นจะเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะแต่เจตคติจะเป็นเรื่องทั่วไป ซึ่งมีความหมายกว้างกว่า

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ - ไทย (2532 : 246) ได้บัญญัติคำว่า ความคิดเห็น หมายถึง

1. ข้อพิจารณาเห็นว่าเป็นจริงจากการใช้ปัญญาความคิดประกอบถึงแม้จะไม่ได้อาศัยหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอไปก็ตาม
2. ทศนะหรือประมาณการเกี่ยวกับเนื้อหาหรือประเด็นใดประเด็นหนึ่ง
3. คำแถลงที่ยอมรับนับถือกันว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อปัญหาที่มีผู้นำมาขอปรึกษา คำว่าความคิดเห็นมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า เจตคติ ซึ่งมีคำอธิบายไว้ว่า แนวโน้มที่บุคคลได้รับมาหรือเรียนรู้มา และกลายเป็นแบบอย่างในการแสดงปฏิกิริยาสนับสนุน หรือเป็นปฏิปักษ์ต่อบางสิ่งบางอย่างหรือต่อบุคคลบางคน

जारอง เงินดี (2534 : 2) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นว่าเป็น ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดในลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ ความคิดเห็นนั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นการแสดงออกของทัศนคติ ก็ได้ สังเกตและวัดได้จากคน แต่มีส่วนที่แตกต่างไปจากทัศนคตินั้นเข้าตัวอาจจะตระหนักหรือไม่ตระหนักก็ได้

บุญเรียง ขจรศิลป์ (2533 : 78) ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกทางวาจาของเจตคติการที่บุคคลกล่าวว่าเรามีความเชื่อ หรือความรู้สึกอย่างไรเป็นการแสดงความคิดเห็นของบุคคลดังนั้นการวัด ความคิดเห็นของบุคคลนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้

จากการให้ความหมายของความคิดเห็นของท่านทั้งหลาย ผู้วิจัยได้สรุปความหมายของความคิดเห็นกล่าวคือ ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึก ทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมของแต่ละบุคคลที่มีต่อบุคคล สิ่งของ เรื่องราว หรือสถานการณ์ต่างๆ

ที่ประสบในสังคม โดยมีพื้นฐานมาจากภูมิหลังทางสังคม ความรู้ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมต่างๆ ของบุคคลนั้นๆ โดยไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2537 : 8) ได้สรุปว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกโดยการพูดหรือเขียนเกี่ยวกับเจตคติ ความเชื่อหรือค่านิยมของบุคคล ความคิดเห็นไม่เหมือนกับเจตคติตรงที่ไม่จำเป็นที่จะต้องแสดงความรู้สึกอารมณ์ หรือแม้กระทั่งแสดงพฤติกรรมที่จะตอบสนองหรือไม่ตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นเพียงคำพูดพร้อมเหตุผลที่บุคคลคิดขึ้นมาและถ้ามีคนไม่เห็นด้วยบุคคลนั้นก็อาจเปลี่ยนคำพูดดังกล่าวได้ โดยได้เปรียบเทียบความหมายกับคำอื่นๆซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกันไว้ ดังนี้

ความเชื่อ (Belief) คือ ความรู้สึกความคิดที่บุคคลยอมรับในข้อเท็จจริงหรือข้อสรุปที่เป็นจริงเกี่ยวกับบุคคล สิ่งของ หรือสถานการณ์ต่างๆ

เจตคติ (Attitude) คือ ความรู้สึกของบุคคลที่ได้จากการเรียนรู้และประสบการณ์ แล้วแสดงสภาวะของร่างกาย และจิตใจในด้านความพร้อมที่จะตอบสนองต่อบุคคลหรือสิ่งต่างๆในลักษณะใดลักษณะหนึ่งใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ แสดงความพร้อมที่จะเข้าไปหาเมื่อเกิดความรู้สึกชอบเรียกว่า เจตคติที่ดีหรือทางบวก หรือแสดงความพร้อมที่จะหลีกเลี่ยงเมื่อเกิดความรู้สึกไม่ชอบ เรียกว่าเจตคติที่ไม่ดีหรือทางลบ

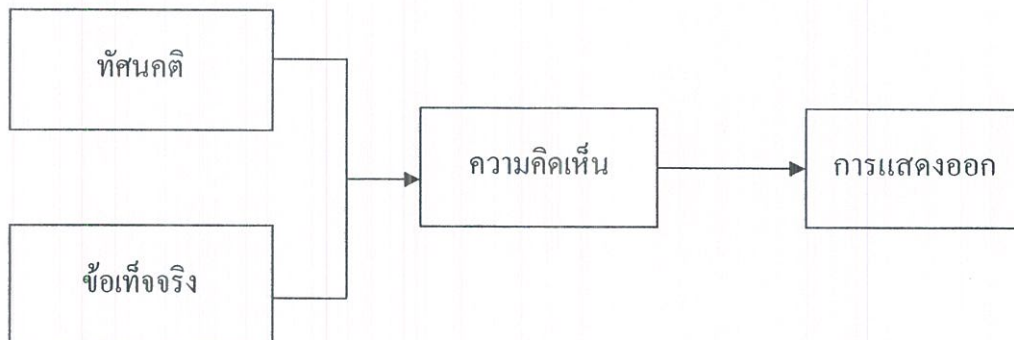
ค่านิยม (Value) คือ ความรู้สึกความคิดของบุคคลที่ใช้เกณฑ์ของสังคม จริยธรรมหรือความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ในสังคมเป็นเกณฑ์ จึงมีการตัดสินว่าสิ่งใดดีหรือสิ่งใดไม่ดีในสังคม โดยมีความรู้สึกที่ดีคือสิ่งที่คนในสังคมส่วนใหญ่เห็นว่าดี ดังนั้นถ้าไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงนั้นก็จะเป็นสิ่งไม่ดีหรือเป็นคนไม่ดีในสังคม

อคติ (Bias) คือ ความโน้มเอียงของบุคคลที่จะแสดงความคิดเห็นหรือปฏิบัติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ไม่ตรงกับความเป็นจริงหรือบิดเบือนไปจากความจริง

เผด็จ เอมวงศ์ (2529 : 8) สรุปว่า ความคิดเห็น หมายถึง เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดแสดงออกโดยสถานภาพความเชื่อ พื้นฐานความรู้ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมเดิมของบุคคลนั้นๆ ซึ่งการแสดงความคิดเห็นของบุคคลนั้นบุคคลอื่นอาจไม่เห็นด้วยก็ได้

โคเรทมิคส์ (Kolesnik. 1970 : 320 ; อังโนสินีนุช ทรุฑเมือง. 2543 : 12) ความคิดเห็น เป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกของบุคคล กลุ่ม ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ สภาพแวดล้อม ระหว่างบุคคลกับเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องด้วย

เพื่อเป็นเครื่องช่วยพิจารณา ประเมินค่าแล้วแสดงออกมา ไม่ว่าจะในทางยอมรับหรือปฏิเสธและ
 ความคิดเห็นยอมรับอิทธิพลมาจากทัศนคติของแต่ละบุคคลดังปรากฏดัง แผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 ความคิดเห็นของแต่ละบุคคล

จากแนวความคิดเกี่ยวกับความหมายของความคิดเห็นดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปว่า
 ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกของบุคคลโดยการพูด การเขียน หรือปฏิบัติใดๆต่อ
 สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มากระทบความรู้สึกภายใน ซึ่งความรู้สึกภายในอาจ ได้แก่ เจตคติ ความเชื่อ
 ค่านิยมและอคติที่มีในตัวบุคคลนั้นเพื่อให้บุคคลอื่นได้รับรู้

2. ประเภทของความคิดเห็น

ประเภทของความคิดเห็น มีนักวิชาการได้แบ่งไว้ ดังนี้

เรมเมอร์ (Remmer. 1954 : 6 - 7) กล่าวว่าความคิดเห็นมี 2 ประการ
 ด้วยกัน คือ

2.1 ความคิดเห็นเชิงบวกสุด - เชิงลบสุด (Extreme opinion)

เป็นความคิดเห็นที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ ซึ่งสามารถทราบทิศทางได้ ทิศทาง
 บวกสุด ได้แก่ ความรักจนหลงทิศทางลบสุด ได้แก่ ความรังเกียจ ความคิดเห็นนี้รุนแรง
 เปลี่ยนแปลงยาก

2.2 ความคิดเห็นจากความรู้ความเข้าใจ (Cognitive contents) การมี

ความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจที่มีต่อสิ่งนั้น เช่น ความรู้ความเข้าใจ
 ในทางที่ดี ชอบยอมรับ เห็นด้วย ความรู้ความเข้าใจในทางที่ไม่ดี ได้แก่ ไม่ชอบ ไม่ยอมรับ
 ไม่เห็นด้วย

จากความเห็นของผู้วิจัย สรุปได้ว่า ประเภทของความคิดเห็นสามารถแบ่งได้เป็นสองประเภทใหญ่ๆ คือ 1) ความคิดเห็นที่เกิดจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ 2) ความคิดเห็นที่เกิดจากความรู้อย่างเข้าใจ

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น

การแสดงความคิดเห็น เป็นเรื่องของแต่ละบุคคล ซึ่งความคิดเห็นของแต่ละคนต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งแม้เป็นเรื่องเดียวกัน ไม่จำเป็นต้องเหมือนกันเสมอไปและอาจแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานของแต่ละบุคคลที่ได้รับมาจนมีอิทธิพลต่อการแสดงความคิดเห็น ได้มีนักวิชาการเสนอปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น ดังนี้

3.1 ปัจจัยที่ทำให้เกิดความคิดเห็น (Oskamp, 1977 : 119 - 133)

3.1.1 ปัจจัยทางพันธุกรรมและร่างกาย (Genetic and physiological factors) เป็นปัจจัยตัวแรกที่ไม่ค่อยจะได้พูดถึงมากนัก โดยมีการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านพันธุกรรมจะมีผลต่อระดับความก้าวร้าวของบุคคล ซึ่งจะมีผลต่อการศึกษา เจตคติ หรือความคิดเห็นของบุคคลนั้นๆ ได้ ปัจจัยด้านร่างกาย เช่น อายุ ความเจ็บป่วย และผลกระทบจากการใช้ยาเสพติดจะมีผลต่อความคิดเห็นและเจตคติของบุคคล

3.1.2 ประสบการณ์โดยตรงของบุคคล (Direct personal experience) คือบุคคลได้รับความรู้สึก และความคิดต่างๆจากประสบการณ์โดยตรง เป็นการกระทำหรือพบเห็นต่อสิ่งต่างๆ โดยตนเอง ทำให้เกิดเจตคติหรือความคิดเห็นจากประสบการณ์ที่ตนเองได้รับ เช่น เด็กทารกที่แม่ได้ป้อนน้ำส้มคั้นให้ทาน เขาจะมีความรู้สึกชอบ เนื่องจากน้ำส้มหวาน เย็น หอม ชื่นใจ ทำให้เขามีความรู้สึกต่อน้ำส้มที่ได้ทานเป็นครั้งแรกเป็นประสบการณ์โดยตรง ที่เขาได้รับ

3.1.3 อิทธิพลจากครอบครัว (Parental influence) เป็นปัจจัยที่บุคคลเมื่อเป็นเด็กจะได้รับอิทธิพลจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่และครอบครัว ทั้งนี้เมื่อตอนเป็นเด็กเล็กๆ จะได้รับการอบรมสั่งสอน ทั้งในด้านความคิด การตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกาย การให้รางวัลและการลงโทษ ซึ่งเด็กจะได้รับจากครอบครัว และจากประสบการณ์ที่ตนเองได้รับมา

3.1.4 เจตคติและความคิดเห็นของกลุ่ม (Group determinants of attitude) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อความคิดเห็นหรือเจตคติของแต่ละบุคคล เนื่องจากบุคคลจะต้องมีสังคมและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ดังนั้น ความคิดเห็นและเจตคติต่างๆ จะได้รับ

การถ่ายทอดและมีแรงกดดันจากกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนในโรงเรียน กลุ่มอ้างอิงต่างๆ ซึ่งทำให้เกิดความคล้อยตามเป็นไปตามกลุ่มได้

3.1.5 สื่อมวลชน (Mass media) เป็นสื่อต่างๆที่บุคคลได้รับสื่อเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ จะมีผลทำให้บุคคลมีความคิดเห็นมีความรู้สึกต่างๆ เป็นไปตามข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากสื่อ

3.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความคิดเห็น ขึ้นอยู่กับกลุ่มทางสังคมในหลายประการ คือ (จำเรียง ภาพจิตร. 2536 : 248 - 249)

3.2.1 ภูมิหลังทางสังคม หมายถึง กลุ่มคนที่มีภูมิหลังที่แตกต่างกัน โดยทั่วไปจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันไปด้วย เช่น ความคิดเห็นระหว่างผู้เยาว์กับผู้สูงอายุ ชาวเมืองกับชาวชนบท เป็นต้น

3.2.2 กลุ่มอ้างอิง หมายถึง การที่คนเราจะคบหาสมาคมกับใคร หรือกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้แก่ผู้ใด หรือการกระทำที่คำนึงถึงอะไรบางอย่างร่วมกันหรืออ้างอิงกันได้ เช่น ประกอบอาชีพเดียวกัน การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสมาคมเดียวกัน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ย่อมมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้นด้วย

3.2.3 กลุ่มกระตือรือร้น หรือกลุ่มเฉื่อยชา หมายถึง การกระทำใดที่ก่อให้เกิดความกระตือรือร้นเป็นพิเศษอันจะก่อให้เกิดกลุ่มผลประโยชน์ขึ้นมาได้ ย่อมส่งผลต่อการจูงใจให้บุคคลที่เป็นสมาชิกเหล่านั้นมีความเห็นที่คล้อยตามได้ ไม่ว่าจะให้คล้อยตามในทางที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ตาม ในทางตรงกันข้ามกลุ่มเฉื่อยชาที่จะไม่มีอิทธิพลต่อสมาชิกมากนัก

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของบุคคลโดยตรง เช่น เพศ การศึกษา อาชีพ และปัจจัยสภาพแวดล้อม คือ ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของบุคคลโดยอ้อม เช่น สื่อมวลชน กลุ่มที่เกี่ยวข้อง และครอบครัว

3.3 การที่บุคคลจะมีทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะต้องมีองค์ประกอบขั้นตอน ซึ่งองค์ประกอบของทัศนคติจะมีอยู่ 3 ประการ คือ (ถวิล ชาราโภชน์ (2532 : 1 - 2)

3.3.1 องค์ประกอบทางด้านความรู้ (Cognitive component) คือ การที่บุคคลจะมีทัศนคติต่อสิ่งใดนั้นจำเป็นต้องมีความรู้ในสิ่งนั้นเสียก่อน เพื่อจะได้รู้ว่าสิ่งนั้นมีประโยชน์หรือโทษเพียงใด องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective component) คือ เมื่อบุคคลมีความรู้ในสิ่งใดและความรู้นั้นมีมากพอที่จะรู้ว่าสิ่งใดมีประโยชน์ บุคคลก็จะเกิดความรู้สึกชอบหรือการตอบสนองต่อสิ่งนั้น

3.3.2 องค์ประกอบทางด้านพฤติกรรม (Behavioral component) คือ เมื่อบุคคลมีความรู้ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วจะเกิดความชอบหรือไม่ชอบ และพร้อมจะกระทำอย่างไรอย่างหนึ่งต่อสิ่งนั้น

3.4 จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบด้านพฤติกรรมเป็นผลมาจากองค์ประกอบด้านความรู้หรือความคิดเห็นและด้านความรู้สึก ความขัดแย้งระหว่างความคิดจะมีผลต่อพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล ภาวะของความขัดแย้งระหว่างความคิด ความเข้าใจเกิดขึ้นเมื่อ

3.4.1 บุคคลรับรู้เหตุการณ์หรือข้อมูลใหม่ซึ่งขัดแย้งกับความรู้สึกของตนเอง ได้แก่ ความเชื่อมั่น ความคิดเห็นและเจตคติ

3.4.2 บุคคลได้พบเหตุการณ์หรือรับรู้ข้อมูลที่ไม่คาดคิดมาก่อน

3.4.3 การไม่เห็นพ้องกับบุคคลอื่นๆ ในสังคม

3.4.4 การบังคับให้ยอมตาม ทำให้บุคคลเกิดความขัดแย้งระหว่างความคิดกับการกระทำ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ความคิดเห็นของบุคคลที่แสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะยอมรับหรือปฏิเสธ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล ซึ่งตัวแปรเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงความคิดเห็น

4. การวัดความคิดเห็น

การวัดความคิดเห็น ได้มีนักวิชาการเสนอวิธีการวัด ดังนี้

4.1 การวัดความคิดเห็นโดยทั่วๆ ไปว่าจะต้องมีองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ บุคคลที่จะถูกวัดสิ่งเร้าและมีการตอบสนองซึ่งจะออกมาในระดับสูงต่ำมากน้อย วิธีวัดความคิดเห็นนั้น โดยมากจะใช้ตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์โดยให้ผู้ที่ตอบคำถามเลือกตอบแบบสอบถามและผู้ถูกวัดจะเลือกตอบความคิดเห็นของคนในเวลานั้น การใช้แบบสอบถามสำหรับวัดความคิดเห็นนั้นใช้การวัดแบบลิเคิร์ต โดยเริ่มด้วยการรวบรวมหรือการเรียบเรียงข้อความที่เกี่ยวกับความคิดเห็นจะต้องระบุให้ผู้ตอบว่าเห็นด้วยหรือไม่ กับข้อความที่กำหนดให้ ซึ่งข้อความแต่ละข้อความจะมีความคิดเห็นให้เลือกตอบเป็น 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนการให้คะแนนขึ้นอยู่กับข้อความว่าเป็นไปในทางเดียวกัน(เชิงนิยมนหรือไม่นิยม) เป็นข้อความเชิงบวกหรือข้อความเชิงลบ (Best. 1977 : 171)

4.2 เราสามารถวัดความคิดเห็น ได้โดย (Hurlock. 1968 : 175)

4.2.1 ใช้การสังเกต โดยการสังเกตจากพฤติกรรมที่แสดงออกมาในด้านต่าง ๆ

4.2.2 ใช้การสัมภาษณ์ โดยถามคำถามว่าชอบอะไร ไม่ชอบอะไร สนใจเรื่องอะไร

4.2.3 ใช้การสนทนา โดยการศึกษาเรื่องที่ชอบสนทนา การสนทนาจะเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความสนใจของคนเหล่านั้น

4.2.4 ศึกษาจากข้อเขียนจากสมุดบันทึกประจำวัน จดหมาย ว่าเกี่ยวกับเรื่องอะไร ข้อเขียนจะเป็นการสะท้อนถึงความสนใจได้เป็นอย่างดี เช่นเดียวกับการสนทนา

4.2.5 โดยการสอบถามถึงความปรารถนา

4.3 การวัดความคิดเห็น เป็นการแสดงออกของบุคคลโดยการพูด การเขียน หรือปฏิกิริยาใดๆ ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มากระทบความรู้สึกภายใน ซึ่งความรู้สึกภายใน ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยมและอคติ ที่มีในตัวบุคคลนั้นเพื่อให้บุคคลอื่นได้รับรู้ ดังนั้นการวัดความคิดเห็นจึงสามารถวัดโดยการประมาณความรู้สึก ซึ่งมีนักจิตวิทยาสังคมได้พยายามสร้างเครื่องมือขึ้นมาวัด เป็นมาตราส่วนประมาณค่าความรู้สึกหลายท่านได้รวบรวมไว้โดยเป็นที่ยอมรับ และนิยมใช้กันมาก 5 สเกล ดังต่อไปนี้ (กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ, 2537 : 10 - 13)

4.3.1 สเกลของเทอร์สโตน (The Thurstone scale) สร้างโดย หลุยส์เทอร์สโตน มีทั้งหมด 11 ระดับความรู้สึก ดังแผนภูมิที่ 2

เจตคติทางบวก เป็นกลาง เจตคติทางลบ

แผนภูมิที่ 2 ระดับความรู้สึก 11 ระดับ ของเทอร์สโตน

อธิบายได้ว่า ระดับความรู้สึกแบ่งได้เป็น 11 ระดับ โดยที่ระดับที่ 1-5 เป็นเจตคติทางบวก เช่น ความรู้สึกเห็นใจ พอใจ ชอบ โดยมีระดับต่ำสุดคือ 1 ไปเรื่อยๆ จนถึงระดับสูงสุดคือ 5 สำหรับระดับ 6 เป็นความรู้สึกกลางๆ ระดับที่ 7-11 เป็นเจตคติทางลบ เช่น ความรู้สึกไม่เห็นด้วย ไม่พอใจ ไม่ชอบ

ในการสร้างสเกลของเทอร์สโตน มีหลักการสร้าง 5 ประการ คือ

- 1) ข้อความต้องสั้นกะทัดรัด ได้ใจความครบถ้วน
- 2) ต้องเป็นข้อความที่ยอมรับหรือปฏิเสธได้
- 3) ข้อความต้องมีเนื้อหาตรงกับเรื่องที่จะต้องวัด
- 4) ข้อความต้องไม่คลุมเครือหรือกำกวม
- 5) ข้อความต้องเป็นความคิดเห็นที่เป็นไปได้จริงๆ เกี่ยวกับเรื่อง

ที่ต้องการวัด

4.3.2 สเกลของเร็นซิส ลิเคิร์ต (Rensis likert) เป็นมาตราส่วนประมาณค่าที่มีชื่อเสียง เริ่มสร้างและนำมาใช้ในโดยลิเคิร์ต ซึ่งให้ชื่อมาตรวัดตัวแปรทางจิตวิทยา โดยทั้งหมดมี 5 ระดับความรู้สึก ดังแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 ระดับความรู้สึก 5 ระดับ ของเร็นซิส ลิเคิร์ต

จากสเกลของลิเคิร์ต จะเห็นว่าปลายทั้งสองข้างมีระดับสูงสุด แล้วลดหลั่นลงมาสู่ด้านในจนถึงตรงกลาง ซึ่งง่ายต่อการประมาณความรู้สึกและง่ายต่อการแปลความหมายจากสเกล จึงเป็นที่นิยมใช้กันมากในปัจจุบัน ลิเคิร์ต ใช้วิธีจัดช่องให้มีความรู้สึกเท่าๆ กัน ใช้วัดความพึงพอใจ และการตัดสินใจของคนต่อวัตถุ ตามความรู้สึกพึงพอใจ

4.3.3 สเกลของโบการ์ดัส (Bogardus scale) สเกลนี้สร้างขึ้นโดย อีโมรี โบการ์ดัส ซึ่งเป็นสเกลที่วัดเจตคติทางด้านสังคม เรียกว่า Social distance scale โดยการสร้างข้อคำถามขึ้นมา 7 ข้อ แล้วให้ผู้ตอบ ตอบแบบสอบถามเลือกเช็คเฉพาะข้อที่ตรงกับความรู้สึกที่แท้จริงเพียงข้อใดข้อหนึ่ง หรือมากกว่าหนึ่งข้อขึ้นไป เช่น การวัดเจตคติของคนผิวขาวที่มีต่อคนผิวดำ เกี่ยวกับระดับความต้องการของบุคคลกับความสัมพันธ์ของกลุ่ม ได้แก่ ในความรู้สึกครั้งแรกที่ฉันเต็มใจจะรับคนผิวดำเข้าเป็นสมาชิกในกลุ่ม คือ

- 1) โดยการแต่งงาน
- 2) เพราะคนผิวดำเป็นเพื่อนของสมาชิกในกลุ่ม
- 3) เป็นเพื่อนร่วมงานหรือเป็นเพื่อนบ้าน
- 4) เป็นลูกจ้าง
- 5) เป็นประชาชนชาวอเมริกันด้วยกัน

6) เป็นแขกผู้มาเยือน

7) จะไม่ยอมรับให้เข้าประเทศหรือเนรเทศออกนอกประเทศ

4.3.4 สเกลของออสกู๊ด ซูไซ และแทนเนนบวม (Osgood, suci and tannenbaum) สเกลที่ใช้ความหมายของคำที่แตกต่างกัน เป็นสเกลที่ใช้คำหรือวลีที่มีความหมายตรงกันข้ามเป็นคู่ๆ มีสเกลประมาณความรู้สึก 7 ระดับ ในแต่ละคำหรือวลีนั้น แบ่งการวัดเจตคติ เป็น 3 ด้าน คือ

1) สเกลการประเมินผล (Evaluative scale) เป็นการวัดด้านการประเมินผลความรู้สึก เช่น ดี - เลว

ชม - หวาน

2) สเกลที่แสดงถึงพลัง (Potency scale) เป็นการวัดความแข็งแรง เช่น แข็ง - อ่อน

หนัก - เบา

3) สเกลที่แสดงถึงการแสดงออกหรือการเคลื่อนไหว (Activity scale) เป็นการแสดงการเคลื่อนไหวโดยใช้คำคุณศัพท์อธิบาย เช่น

ช้า - เร็ว

เฉื่อยชา - กระตือรือร้น

ตัวอย่างแบบสอบถามที่ใช้สเกลซึ่งใช้ความหมายของคำที่แตกต่างกัน เช่น กรุณาทำวงกลมล้อมรอบตัวเลขในแต่ละคู่คำที่บรรทัดตามความรู้สึกที่แท้จริงของท่านต่อชาวเปอร์โตริกันที่อยู่ในสหรัฐอเมริกา

สเกลการประเมินผล

ดี	7	6	5	4	3	2	1	เลว
----	---	---	---	---	---	---	---	-----

สวย	7	6	5	4	3	2	1	น่าเกลียด
-----	---	---	---	---	---	---	---	-----------

สเกลที่แสดงถึงพลัง

ใหญ่	7	6	5	4	3	2	1	เล็ก
------	---	---	---	---	---	---	---	------

หนัก	7	6	5	4	3	2	1	เบา
------	---	---	---	---	---	---	---	-----

สเกลที่แสดงถึงการเคลื่อนไหว

เร็ว	7	6	5	4	3	2	1	ช้า
------	---	---	---	---	---	---	---	-----

คล่องแคล่ว	7	6	5	4	3	2	1	จุ่มจ๋าม
------------	---	---	---	---	---	---	---	----------

4.3.5 สเกลอื่นๆ นอกจากสเกลที่ได้รับความนิยม 4 สเกลใหญ่ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว ยังมีอีก 2 สเกลที่มีการนำมาใช้ ดังนี้

1) สเกลที่ใช้คำถามในทำนองการยอมรับหรือปฏิเสธ (Item to accept or reject) สเกลนี้สร้างขึ้นโดย อัลลพอร์ตและฮาร์ดแมน (Allport and Hardman) สเกลจะเป็นข้อความที่มีเพียงแนวคิดเดียว คือให้ผู้แสดงเจตคติตอบรับหรือปฏิเสธเท่านั้น เช่น

เห็นด้วย	-	ไม่เห็นด้วย
ใช่	-	ไม่ใช่
ถูก	-	ผิด

2) สเกลที่ใช้คำถามแบบปลายเปิด (Open - ended scale) สเกลนี้เริ่มใช้ครั้งแรกโดย แคมเบลล์และชูแมน (Campbell and schuman) ในปี ค.ศ. 1986 สเกลนี้เป็นรูปที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบคำถามเกี่ยวกับเจตคติได้แสดงความรู้สึกรับของเขาเองอย่างแท้จริงตามธรรมชาติ โดยที่ผู้ถามหรือผู้วิจัยไม่มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมใส่ความคิดเห็นลงไปเป็นการแสดงเจตคติแบบฟรีหรือแบบอิสระ และผู้ถามหรือผู้วิจัยก็ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้แต่อย่างใด

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การวัดความคิดเห็นที่นิยมใช้เพื่อการวิจัย ได้แก่ การสอบถามและการสัมภาษณ์ โดยคะแนนที่ได้จะแสดงจำนวนร้อยละของคำตอบในแต่ละข้อ ทำให้สามารถทราบได้ว่ามีความคิดเห็นต่อเรื่องนั้นอย่างไร ส่วนวิธีการวัดความคิดเห็นโดยทั่วไปอาจใช้รูปแบบการสนทนา ผู้ทำการวัดจะต้องไม่แสดงออกว่ากำลังจดบันทึกความคิดเห็นของผู้ทำการวัดมากเกินไป เพราะจะทำให้ผู้ถูกวัดเกิดความรู้สึกรู้ว่ากำลังถูกจับผิด ควรใช้วิธีอัดเทปเป็นเครื่องมือช่วยส่วนวิธีการศึกษาจากข้อเขียน หรือสมุดบันทึกประจำวัน ผู้ทำการวัดต้องได้รับอนุญาตจากผู้ถูกวัดก่อน เพราะบางครั้งเป็นเรื่องที่ต้องปกปิด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชูเกียรติ มุทธากาญจน์ (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของผู้นำท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจังหวัดมุกดาหาร จากการศึกษาพบว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่าง ๆ ในตำแหน่งเดียวกันที่มีอำนาจหน้าที่เท่ากันแต่มีอำนาจต่างกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านปัจจัยภายในที่สำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ บุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ เอาจริงเอาจังในการปฏิบัติหน้าที่ และเป็นผู้ที่มีความชำนาญมากกว่าผู้อื่น ส่วนปัจจัยภายนอกได้แก่การมีญาติพี่น้องมาก นโยบายหรือคำสั่งของหน่วยเหนือที่แน่ชัด และบุคลิกของผู้สั่งการซึ่งที่กล่าวมานี้ล้วนแต่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านทั้งสิ้น นอกจากนี้คาดว่าจะมีความเป็นอยู่ที่ดีหรือคาดหวังว่าจะได้รับความเคารพนับ

คือ ได้รับความนิยมชื่นชอบ ซึ่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจังหวัดมุกดาหารส่วนใหญ่มีความคาดหวังจะ
ได้รับต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ได้

ประทีป จงสืบธรรม (2530 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผู้นำสตรีในการปกครองระดับ
ท้องถิ่นของไทย : ศึกษาบทบาทความเป็นผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านสตรีทั่วประเทศ พ.ศ. 2528
ผลการศึกษาพบว่า ในการเป็นผู้นำทางการบริหาร การปกครองกำนัน ผู้ใหญ่บ้านสตรีสามารถ
แสดงบทบาทได้ในหลาย ๆ ด้าน ทั้งการพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชน การสร้างเสริม
ความมั่นคงของชุมชนการป้องกันและปราบปรามโจรผู้ร้าย การดูแลและควบคุมงานสถิติและ
ทะเบียนต่าง ๆ ในหน้าที่การประสานงานและให้ความช่วยเหลือกับทางราชการ การให้
ชาวบ้านรู้จักสามัคคี และการแสดงบทบาทเป็นตัวแทนราษฎรในการรับรู้ปัญหาและการติดต่อ
งานต่าง ๆ ปรากฏว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านสตรีต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับบทบาทข้างต้นแตกต่างกัน
ออกไป ความแตกต่างดังกล่าวมีตัวแปรที่มีอิทธิพลอย่างสำคัญ คือ อายุ สถานภาพสมรส การมี
ความสัมพันธ์กับเครือญาติกับอดีตผู้นำในท้องถิ่น ประสบการณ์การทำงานในชุมชนของกำนัน
ผู้ใหญ่บ้านสตรีและลักษณะชุมชนที่ปกครอง ขณะที่ตัวแปรด้านฐานะทางเศรษฐกิจของกำนัน
ผู้ใหญ่บ้านสตรี ไม่มีอิทธิพลต่อความแตกต่างในการแสดงบทบาทหน้าที่ด้านการบริหาร
ปกครองของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านสตรีเลย

ประภารัตน์ คำสิม (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านกับ
การพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษากรณีบ้านคำเจริญ ตำบลทุ่งใหญ่ กับบ้านโนนสมบูรณ์ ตำบลชุมแสง
กิ่งอำเภอทุ่งฝน จังหวัดอุดรธานี การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านทั้งสองแห่ง ส่งผลถึงการมี
ส่วนร่วมต่อโครงการพัฒนาหมู่บ้าน กล่าวคือ บ้านคำเจริญเป็นหมู่บ้านพัฒนาดีเด่นอันดับ 1
ของกิ่งอำเภอทุ่งฝน และอันดับที่ 17 ของจังหวัดอุดรธานี ส่วนบ้านโนนสมบูรณ์ เป็นหมู่บ้าน
ยากจนอันดับ 3 ของกิ่งอำเภอทุ่งฝน จังหวัดอุดรธานี

ประเทือง ดลประสิทธิ์ (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
คำน ตำบลเสาชงชัย อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า สาเหตุที่ผู้ใหญ่บ้านได้รับการ
ยอมรับนับถือจากราษฎรและสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพคือ ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้
อาวุโส ยึดมั่นในศีลธรรม ไม่ดื่มสุรา และเล่นการพนัน ประกอบสัมมาชีพ มีความ
เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สนใจและเอาใจใส่ต่อเพื่อนบ้าน และมีตระกูลใหญ่

สมาน รัตนสุทธิ (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่
ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย พบว่า ผู้ใหญ่บ้านประสบปัญหา
การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่โดยรวมทุกด้านในระดับปานกลาง

ฉิรวัฒน์ ธนานันต์ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการใช้บริการตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตสุขาภิบาลบ้านนิเวศน์กับสุขาภิบาลชงธานี อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติหน้าที่ผู้ใหญ่บ้านด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและบริการ ด้านการให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับปานกลาง

พรเพ็ญ กาญจนมณี (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทการพัฒนาท้องถิ่นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทการพัฒนาท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บทบาทการพัฒนาท้องถิ่นด้านการเมือง การปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทการพัฒนาท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน

อาษา เมฆสวรรค์ (2521 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การปกครองระดับตำบล หมู่บ้านกับความมั่นคงแห่งชาติ ได้ชี้ให้เห็นว่า การจัดการปกครองตำบล หมู่บ้านที่กำหนดให้ราษฎรเป็นผู้เลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ปกครองตำบล หมู่บ้านของตนขึ้นเอง มีความเหมาะสมกับสภาพของท้องที่ และสภาพการณ์ของสังคมชนบทซึ่งราษฎรมีความยึดมั่นในความเคารพนับถือผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองตามอาวุโสอยู่แล้วเป็นอย่างดี และการจัดระบบการปกครองดังกล่าวก็นับว่าได้ช่วยให้เกิดความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติได้มาก เพราะในขณะที่ทางราชการไม่อาจจัดเจ้าหน้าที่เข้าไปทำการปกครองได้ทั่วถึงก็ได้กำหนดให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือเจ้าพนักงานทำหน้าที่เป็นตัวแทนและเป็นหูเป็นตาของทางราชการและเป็นผู้นำนโยบายไปแจ้งให้ประชาชนทราบ และช่วยอำนวยความสะดวกของรัฐให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านของตน ในขณะเดียวกันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็เป็นตัวแทนของประชาชนในการติดต่อกับทางราชการด้วยการควบคุมดูแลความมั่นคง ปลอดภัยของประเทศตามท้องที่ต่าง ๆ ก็กระทำผ่านทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นสำคัญ

รัชชัช รัชชานาม (2538 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาสถานภาพและภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับบทบาทการปกครองท้องที่ เป็นการศึกษากรณีอำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี จากผลของการศึกษาพบว่า สถานภาพของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งประกอบด้วยเพศ อายุ และการศึกษา มีความสำคัญต่อการปกครองท้องที่ คือ ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นชายมีบทบาทการเป็นผู้ใหญ่บ้านสูงกว่าผู้ใหญ่บ้านที่เป็นหญิง สำหรับการศึกษาศึกษาของผู้ใหญ่บ้านที่มีการศึกษาสูงจะมีบทบาทการเป็นผู้ใหญ่บ้านสูงด้วย ในด้านภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน พบว่า มีความสัมพันธ์โดยตรงกับบทบาทการเป็นผู้ใหญ่บ้าน กล่าวคือ ผู้ใหญ่บ้านที่มีภาวะผู้นำสูง จะมีบทบาทการเป็นผู้ใหญ่บ้านสูง ส่วนผู้ใหญ่บ้านที่มีภาวะผู้นำต่ำจะมีบทบาทต่ำไปด้วย

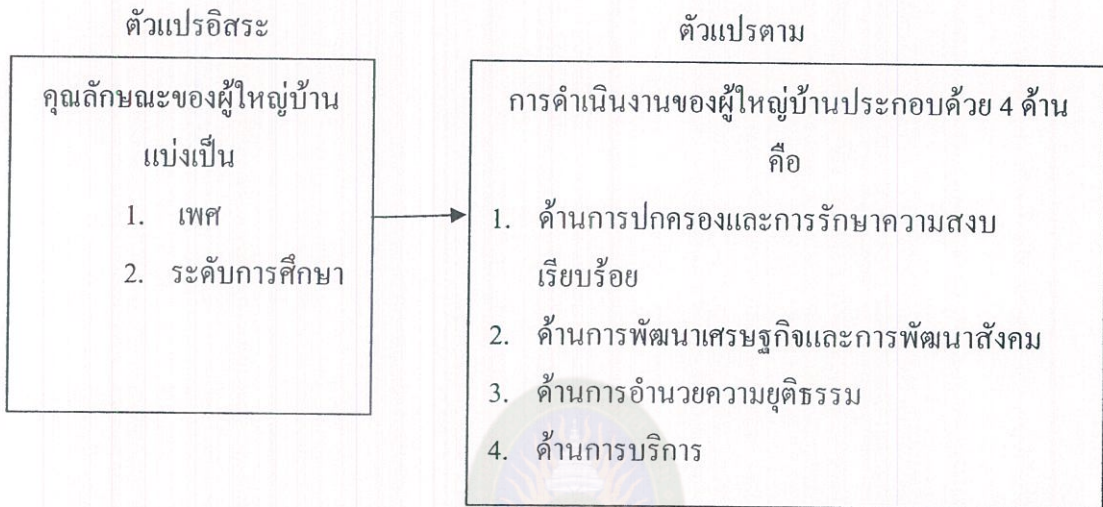
สุพจน์ วงศ์วิวัฒน์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบกรุงเทพมหานคร จากผลการวิจัยพบว่าความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก โดยทั่วไปแล้ว กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาท ทางด้านการปกครองน้อยลงและมีบทบาททางด้านการเมืองมากขึ้น นอกจากนี้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังได้ผดุงฐานะของตนเองด้วยการประกอบการทางธุรกิจบางประการ เช่น การเป็น นายหน้าขายที่ดิน หรือการประสานงานทางด้านธุรกิจการลงทุนในท้องถิ่น เป็นต้น เมื่อทำการ วิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปรากฏผลว่า โดยทั่วไปแล้วบทบาททางด้านการปกครองและการเมืองของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทั้งในชุมชนเมืองและในชุมชนชนบท ต่างมีบทบาทดังกล่าวข้างต้นในลักษณะเดียวกัน อย่างไรก็ตาม รัศมี ก็ตามระดับการศึกษาและอาชีพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความสัมพันธ์กันทั้งการแสดงบทบาท ทางการปกครองและบทบาททางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ

สถาบันดำรงราชานุภาพ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่เหมาะสมในอนาคต จากการศึกษาพบว่า ในอนาคตบทบาทด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อยจะมีความสำคัญที่สุดในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งได้มี ข้อเสนอในเชิงปฏิบัติว่าจะต้องมีการทบทวนบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในส่วนที่ไม่ สอดคล้องกับสภาวะการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอนาคตต้องเน้นใน ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมควบคู่ไปกับการปกครองและรักษาความสงบ เรียบร้อย

สมบูรณ์ สุขสำราญ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รากฐานของแผ่นดิน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาสถานภาพ บทบาท และวิเคราะห์ ศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านทั่วประเทศ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานแก่ศูนย์ข้อมูลทางการเมือง ของสภาวิจัยแห่งชาติซึ่งผลการศึกษาได้สรุปสถานะ (Status) ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน ได้ 4 ประการ คือ (1) กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในสถานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ (2) กำนัน ผู้ใหญ่บ้านใน สถานะตัวแทนของประชาชน (3) กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในสถานะผู้บริหาร/ผู้แทนประชาชนใน หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น (4) กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในสถานะของผู้นำของชุมชน แต่ปัญหา จุดอ่อนที่สำคัญ คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังขาดความรู้ รายงานการวิจัยได้ให้ข้อเสนอว่า การที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะคงความสำคัญในระดับตำบล หมู่บ้านดังที่เคยเป็นมาในอดีตได้จำเป็น จะต้องแสดงบทบาทในฐานะผู้รอบรู้อย่างแท้จริงในเรื่องท้องถิ่นของตนเอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดของ
กรมการปกครอง (2542 : 1-3) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

แผนภูมิที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำกับข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรจากกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม หมู่บ้านละ 5 คน จำนวน 185 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 925 คน (ข้อมูล : ที่ทำการปกครองอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ณ วันที่ 4 ตุลาคม 2549)

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้จากการคำนวณหากลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ยามาเน (Yamane) (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 100) โดยการใช้สูตรดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

E = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิด

ในการศึกษาค้นคว้าผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

$$\begin{aligned}
 &= \frac{925}{1+(925+(0.025)^2)} \\
 &= 279.245 \\
 &= 280
 \end{aligned}$$

ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จากการคำนวณได้ 279.245 คน ผู้วิจัยจึงปัดเศษส่วนทศนิยมให้เป็นจำนวนเต็ม เป็นจำนวน 279 คน และเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็น 280 คน

2.2 ทำการสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage sampling) โดยมีวิธีการสุ่มดังนี้ เพื่อให้ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 280 คน

ตารางที่ 1 สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างของแต่ละ อบต. ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ลำดับที่	ชื่อองค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวนกรรมการหมู่บ้าน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
1	ท่าสองคอน	115	35
2	แก่งเลิงจาน	85	26
3	หนองโน	40	12
4	โคกก่อ	80	24
5	บัวค้อ	50	15
6	ดอนหว้าน	45	14
7	หนองปลิง	40	12
8	เวงนาง	85	26
9	เกิ้ง	70	21
10	ลาดพัฒนา	95	29
11	ท่าตูม	50	15
12	เขวา	120	36
13	ห้วยแอ่ง	50	15
รวม		925	280

2.3 ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) หลังจาก นั้นได้สกัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนกรรมการหมู่บ้านแล้ว ลำดับต่อไปทำการสุ่ม ตัวอย่างแบบง่ายจากจำนวนกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ตาม สักส่วนคณะกรรมการหมู่บ้าน แล้วใช้วิธีจับสลาก โดยทำการเขียนชื่อคณะกรรมการหมู่บ้าน ลงในแผ่นกระดาษ ใช้หนึ่งแผ่นต่อหนึ่งชื่อกรรมการหมู่บ้านลงในกล่อง เขย่าให้คละกั้นไปแล้ว จึงหยิบทีละแผ่นเมื่อจับได้ชื่อใดก็เขียนไว้แล้วนำกลับเข้าไปในกล่อง เพื่อให้แต่ละชื่อมีโอกาส ถูกเลือกเท่า ๆ กันถ้าจับได้รายชื่อเดิมให้จับใหม่ เมื่อครบตามจำนวนสักส่วนในหนึ่งหมู่บ้านก็ ทำการจับสลากของแต่ละหมู่บ้านไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะครบ 185 หมู่บ้าน จะได้กลุ่มตัวอย่าง 280 คน ตัวอย่าง เช่นตำบลท่าสองคอน มีจำนวนหมู่บ้าน 23 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างมี 35 คน ทำ การจับสลากลำดับที่1-12 หมู่บ้านละ 2 คน ลำดับที่ 13-23 จับหมู่บ้านละ 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูล ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

1. ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของและคุณลักษณะของ ผู้ใหญ่บ้าน ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา ให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบตามข้อเท็จจริง จำนวน 2 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับการดำเนินงานตามบทบาทของ ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เป็นคำถามที่ใช้มาตราวัดประมาณค่า กำหนดอำนาจการจำแนกออกเป็น 5 ระดับ ประกอบด้วยมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อย ที่สุด โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียว จำนวน 50 ข้อ

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขต อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเสนอแนะการดำเนินงานของ ผู้ใหญ่บ้านได้อย่างมีอิสระจำนวน 4 ข้อ

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการศึกษาค้นคว้า

2.2 กำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ และองค์ประกอบที่ทำให้ทราบถึงระดับการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม แล้วนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถามทั้งแบบสอบถามปลายปิด และแบบสอบถามปลายเปิด

2.3 นำร่างแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขและเสนอแนะปรับปรุงเพื่อความเหมาะสมและถูกต้องของแบบสอบถาม

3 การหาคุณภาพของแบบสอบถาม

3.1 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา เพื่อให้ถูกต้องตามหลักวิชาและเพื่อความสมบูรณ์แบบของแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่

3.1.1 นายจันทน์ อาศิริวัจน์ กศ.ม.มัธยมศึกษา (การสอนสังคมศึกษา) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 1 จังหวัดกาฬสินธุ์

3.1.2 นายบุญเลี้ยง ทุมทอง กศ.ม.การวิจัยการศึกษา รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

3.1.3 นายสุกรี นาคแยม ปร.ม.รัฐประศาสนศาสตร์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแดง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

3.2 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญมาแก้ไข และเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งหนึ่ง แล้วตรวจสอบคุณภาพด้วยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try - out) กับกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอบรบือจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 40 คน แล้วหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบราค (Conbrach) ได้ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.96 ซึ่งถือว่าเป็นค่าที่สูงแสดงว่าเป็นแบบสอบถามที่มีความเชื่อถือได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บและรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ขอนหนังสือรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย ราชภัฏมหาสารคามถึงนายอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ผู้วิจัย

เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ใหญ่บ้านที่ผู้วิจัยมอบหมายให้เป็นผู้ช่วยผู้วิจัย

2. ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้กรรมการหมู่บ้านและผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

3. เมื่อเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างแล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อมูลแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำกับข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ในการรวบรวมประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยดำเนินการ ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง ปรากฏว่ามีความสมบูรณ์ถูกต้องครบทุกฉบับ

2. จัดหมวดหมู่ข้อมูล และบันทึกคะแนนของแต่ละข้อ และแต่ละคนลงในแบบรหัส (Coding form) โดยการให้คะแนนคำตอบแบบสอบถามดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 100)

มากที่สุด	กำหนดให้	5	คะแนน
มาก	กำหนดให้	4	คะแนน
ปานกลาง	กำหนดให้	3	คะแนน
น้อย	กำหนดให้	2	คะแนน
น้อยที่สุด	กำหนดให้	1	คะแนน

3. แบบสอบถามที่ลงคะแนนเรียบร้อยแล้วนำข้อมูลไปวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์ พร้อมทั้งกำหนดเกณฑ์การให้ความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด.

2543 : 100)

- ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายความว่า ระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด
 ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายความว่า ระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก
 ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายความว่า ระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง
 ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายความว่า ระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย
 ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายความว่า ระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำหลักสถิติมาประกอบการวิเคราะห์แบบสอบถาม ดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือหาความเชื่อมั่นใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของคอนบราค (Conbrach)
2. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ
3. การวัดระดับการดำเนินงาน สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ การวัดค่ากลางข้อมูล ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
4. การทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความคิดเห็นระดับการดำเนินงาน
 - 4.1 เปรียบเทียบความคิดเห็นแบ่งกลุ่มตามเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ *t-test*
 - 4.2 เปรียบเทียบความคิดเห็นแบ่งกลุ่มตามระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม *F-test*
 - 4.3 วิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะ โดยวิเคราะห์ความถี่และบรรยาย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่องความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของ
ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ โดยใช้
แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลประชากรที่ศึกษา จากนั้นผู้วิจัยได้นำ
แบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วย
โปรแกรมคอมพิวเตอร์และนำเสนอข้อมูลด้วยตารางประกอบการบรรยาย ตามลำดับดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ลำดับขั้นในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

N	แทน จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน สถิติที่ใช้เปรียบเทียบค่าวิกฤติจากการแจกแจงแบบ t
f	แทน สถิติทดสอบที่ใช้ในการพิจารณาใน f - distribution
df	แทน ระดับความเป็นอิสระ
SS	แทน ผลรวมของค่าความเบี่ยงเบนเพียงตรง
MS	แทน ค่าเฉลี่ยผลรวมของคะแนนเบี่ยงเบน
P	แทน นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ลำดับขั้นในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาท
ของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล
ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์สถานภาพของผู้ใหญ่บ้าน

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตาม
บทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ตอนที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบข้อเสนอแนะของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะการดำเนินงานของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ใหญ่บ้าน

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของสถานภาพของผู้ใหญ่บ้าน

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	167	90.3
หญิง	18	9.7
รวม	185	100.0
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	122	65.9
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	45	24.3
อนุปริญญา	18	9.7
รวม	185	100.0

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 185 คน พบว่า ผู้ใหญ่บ้านส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 90.3 รองมาเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 9.7 ส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 65.9 รองลงมาจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 24.3 และจบการศึกษาระดับอนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 9.7

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ตารางที่ 3 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขต
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

การดำเนินงานของผู้ใหญ่บ้านเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม	ร้อยละของระดับความคิดเห็น (N = 280)					\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
1. ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย	22.59	44.68	28.02	4.46	0.28	3.85	0.76	มาก
2. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม	16.17	36.21	33.61	16.94	0.72	3.71	0.89	มาก
3. ด้านการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน	11.93	45.23	36.43	5.80	0.63	3.62	0.79	มาก
4. ด้านการบริการ	25.74	42.56	27.71	3.89	0.11	3.90	0.77	มาก
รวม	19.11	42.17	31.44	7.77	0.44	3.77	0.80	มาก

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การดำเนินงานของผู้ใหญ่บ้านเขต อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า
ทุกด้านมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยคือ ด้านการบริการ
($\bar{X} = 3.90$) ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย ($\bar{X} = 3.85$) ด้านการพัฒนา
เศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม ($\bar{X} = 3.71$) และด้านการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน
($\bar{X} = 3.62$)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 4 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย จำแนกเป็นรายชื่อ

	ร้อยละของระดับความคิดเห็น (N = 280)					\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
การดำเนินงานของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย								
1. การสอดคล้องดูแลให้ประชาชนภายในหมู่บ้านไม่เล่นการพนัน เช่น หวยได้ดิน ไฟ ฯลฯ	16.4	48.9	33.9	.7	-	3.81	.71	มาก
2. การสอดคล้องดูแลให้ประชาชนภายในหมู่บ้านไม่ซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง	14.6	40.4	42.5	1.8	.7	3.66	.77	มาก
3. การสอดคล้องดูแลให้ประชาชนภายในหมู่บ้านไม่ซื้อขายยาเสพติด เช่น ยาบ้า	20.4	46.1	31.1	2.5	-	3.84	.77	มาก
4. การรายงานเหตุการณ์ที่เป็นภัยต่อประชาชนในหมู่บ้าน เช่น การตั้งตนเป็นผู้วิเศษ	47.5	44.3	6.8	1.4	-	4.38	.68	มาก
5. การดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในงานประเพณีต่างๆ ของหมู่บ้าน	29.6	55.0	14.3	1.1	-	4.13	.68	มาก
6. การสอดคล้องดูแล การจัดเวรยามรักษาความสงบภายในหมู่บ้าน	35.0	48.6	15.0	1.4	-	4.17	.73	มาก

ตารางที่ 4 (ต่อ)

การดำเนินงานของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม	ร้อยละของระดับความคิดเห็น (N = 280)					\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
7. การจับกุม ปรายปราม ผู้บุกรุกทำลายป่าหรือ สาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน	30.7	54.3	13.6	1.4	-	4.14	.69	มาก
8. การจับกุม ปรายปราม ผู้ลักลอบจับสัตว์ที่อยู่ในเขตห้ามจับ สัตว์หรือเขตป่าสงวน	29.3	56.4	12.9	1.4	-	4.14	.68	มาก
9. การรายงานเหตุการณ์ที่สงสัยว่าจะเกิดเหตุร้ายในหมู่บ้านให้ ผู้เกี่ยวข้องทราบ	12.9	32.9	48.9	5.0	.4	3.53	.79	มาก
10. ตักเตือนประชาชนในหมู่บ้านที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือ ระเบียบของทางราชการ	10.4	25.0	43.2	20.0	1.4	3.23	.93	ปานกลาง
11. จัดประชุมคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อพัฒนาหมู่บ้านเป็นประจำ	11.1	41.4	37.9	9.3	.4	3.54	.82	มาก
12. การกำหนดแนวทางในการป้องกันทรัพย์สินของประชาชนใน หมู่บ้าน	13.2	42.9	36.1	7.5	.4	3.61	.82	มาก
รวม	22.59	44.68	28.02	4.46	0.28	3.85	0.76	มาก

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านการปกครอง และการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จำนวน 11 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ การรายงานเหตุการณ์ที่เป็นภัยต่อประชาชนในหมู่บ้าน เช่น การตั้งต้นเป็นผู้วิเศษ ($\bar{X} = 3.53$) รองลงมาคือ การสอดส่องดูแล การจัดเวรยามรักษาความสงบภายในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 3.81$) และการจับกุม ปราบปราม ผู้บุกรุกทำลายป่าหรือสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้านกับการจับกุม ปราบปราม ผู้ลักลอบจับสัตว์ที่อยู่ในเขตห้ามจับสัตว์หรือเขตป่าสงวน ($\bar{X} = 4.14$) และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ข้อ คือ ตักเตือนประชาชนในหมู่บ้านที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการ ($\bar{X} = 3.23$)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 5 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขต
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม จำแนกเป็นรายชื่อ

การดำเนินงานของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม	ร้อยละของระดับความคิดเห็น (N = 280)				\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย ที่สุด			
1. สำรวจปัญหาและความต้องการในการประกอบอาชีพของประชาชน ในหมู่บ้าน	39.6	41.8	15.0	2.9	4.17	.84	มาก
2. การนำประชาชนประกอบกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา	40.7	45.4	11.8	1.8	4.24	.76	มาก
3. การนำประชาชนจัดงานบุญประเพณีต่าง ๆ ของหมู่บ้าน	34.3	48.6	15.0	1.8	4.15	.76	มาก
4. จัดให้มีการบำรุงรักษาปัจจัยในการผลิต เช่น แหล่งน้ำ ที่ดิน	33.2	48.6	15.4	2.1	4.11	.79	มาก
5. การบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของหมู่บ้าน เช่น ซ่อมถนน แหล่งน้ำ	17.9	45.4	29.6	6.4	3.73	.85	มาก
6. จัดประชุมกรรมการหมู่บ้านเพื่อพัฒนาหมู่บ้านเป็นประจำ	18.9	41.8	32.5	6.1	3.72	.86	มาก
7. การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนในด้านเกษตรกรรม	15.7	38.2	37.1	8.2	3.60	.87	มาก
8. การส่งเสริมให้ความรู้แก่เกษตรกรในการบำรุงรักษาดินและปลูกพืช ให้เหมาะสมกับสภาพดิน	8.6	25.0	51.4	14.6	3.27	.83	ปานกลาง
9. การรณรงค์ให้ประชาชนเห็นคุณค่าของป่าไม้ลดการบุกรุกทำลายป่า	5.4	5.4	48.6	14.6	3.23	.82	ปานกลาง

ตารางที่ 5 (ต่อ)

การดำเนินงานของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม	ร้อยละของระดับความคิดเห็น (N = 280)					\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
10. การปลูกป่าทดแทนเพื่อให้เกิดความสมดุลในธรรมชาติ	1.8	20.4	52.1	20.4	1.8	3.06	.81	ปานกลาง
11. การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนในด้านพาณิชย์กรรม	1.1	13.9	34.3	13.9	1.1	3.44	.88	ปานกลาง
12. การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนในด้านอุตสาหกรรม	1.1	11.8	31.4	11.8	1.1	3.51	.86	มาก
13. การรักษาระบบนิเวศน์ในการประกอบอาชีพของประชาชน	1.4	10.7	37.9	10.7	1.4	3.45	.85	ปานกลาง
14. การสนับสนุนให้เกิดร้านค้าชุมชน ลานค้าชุมชน	9.3	42.1	37.9	9.3	1.4	3.49	.84	ปานกลาง
15. การสนับสนุนการตั้งกลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์	10.4	52.5	52.5	3.9	-	3.83	2.34	มาก
16. การสนับสนุนการจัดตั้งร้านค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์	19.6	48.9	29.6	1.4	.4	3.86	.75	มาก
17. การอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น	18.9	43.2	35.7	1.8	.4	3.79	.78	มาก
18. การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนในหมู่บ้านเป็นคนดีมีคุณธรรม	24.6	46.4	46.4	2.9	-	3.93	.79	มาก
19. เป็นผู้ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมและจารีตประเพณี	14.3	57.9	24.3	3.6	-	3.83	.71	มาก
รวม	16.67	36.21	33.61	16.94	0.72	3.71	0.89	มาก

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม โดยรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จำนวน 16 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากหาไปน้อย คือ การนำประชาชนประกอบกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ($\bar{X} = 4.24$) สำรวจปัญหาและความต้องการในการประกอบอาชีพของประชาชนในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.17$) และการนำประชาชนจัดงานบุญประเพณีต่างๆ ของหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.14$) และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 6 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากหาไปน้อย คือ การสนับสนุนให้เกิดร้านค้าชุมชน ลานค้าชุมชน ($\bar{X} = 3.49$) การรักษาประโยชน์ในการประกอบอาชีพของประชาชน ($\bar{X} = 3.45$) และการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนในด้านพาณิชยกรรม ($\bar{X} = 3.44$)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 6 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกรมการต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขต
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านการอำนวยความสะดวกให้ผู้กับประชาชน จำแนกเป็นรายชื่อ

การดำเนินงานของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านการอำนวยความสะดวกให้ผู้กับประชาชน	ร้อยละของระดับความคิดเห็น (N = 280)					\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. การให้คำปรึกษาหรือและระงับข้อพิพาทของประชาชนการจัด ความขัดแย้งของประชาชน	14.3	51.4	28.6	4.6	1.1	3.73	.80	มาก
2. การกล่าวตักเตือนเมื่อประชาชนในหมู่บ้านแสดงความอาฆาต	13.6	36.4	43.9	5.7	.4	3.57	.81	มาก
3. การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับการประกอบอาชีพในหมู่บ้าน เช่น ความแห้งแล้ง น้ำท่วม	7.9	47.9	36.8	7.1	.4	3.56	.76	มาก
รวม	11.93	45.23	36.43	5.80	0.63	3.62	0.79	มาก

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับประชาชน โดยรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากหาไปน้อย คือ การให้คำปรึกษาหารือและระงับข้อพิพาทของประชาชนการจัดความขัดแย้งของประชาชน ($\bar{X} = 3.73$) การว่ากล่าวตักเตือนเมื่อประชาชนในหมู่บ้านแสดงความอาฆาต (3.57) และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับการประกอบอาชีพในหมู่บ้าน เช่น ความแห้งแล้ง น้ำท่วม ($\bar{X} = 3.56$)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 7 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขต

อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านการบริการ จำแนกเป็นรายชื่อ

การดำเนินงานของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม	ร้อยละของระดับความคิดเห็น (N = 280)					\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	ด้านบริการ							
1. จัดตั้งสาธารณประโยชน์ต่อประชาชนในหมู่บ้านเช่น สถานที่พักผ่อนที่ อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน	11.8	35.0	41.8	11.1	.4	3.47	.85	ปานกลาง
2. การรับรองผู้ขอทำบัตรประจำตัวประชาชน	9.3	30.0	46.4	12.9	1.4	3.33	.87	ปานกลาง
3. การแจ้งให้ประชาชนที่มีอายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ ไปยื่นคำขอมีบัตร ประชาชน	15.7	25.4	48.6	10.4	-	3.46	.88	ปานกลาง
4. การแจ้งให้ชายสัญชาติไทยที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ ไปลงบัญชีทหาร กองเกิน	15.7	25.4	48.6	10.4	-	3.46	.88	ปานกลาง
5. การประชุมชี้แจงข้อราชการและการอบรมประชาชนในหมู่บ้าน	22.9	45.7	27.5	3.9	-	3.87	.80	มาก
6. การจัดทำบัญชีสำมะโนครัวในหมู่บ้านและการแก้ไขบัญชีให้ถูกต้อง	43.9	42.1	11.4	2.5	-	4.27	.76	มาก
7. การดูแลรักษาความสะอาดและกำจัดขยะมูลฝอยในหมู่บ้าน	31.4	42.9	24.6	1.1	-	4.05	.78	มาก
8. การประชาสัมพันธ์ข้อราชการให้ประชาชนในหมู่บ้านทราบ	27.9	56.1	15.0	1.1	-	4.11	.68	มาก

ตารางที่ 7 (ต่อ)

การดำเนินงานของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านการบริการ	ร้อยละของระดับความคิดเห็น (N = 280)				\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย ที่สุด			
9. การรับแจ้งเกิด การตาย การรับแจ้งการบ้านที่อยู่ การสร้างบ้านใหม่	52.5	27.9	19.6	-	4.33	.78	มาก
10. การรื้อบ้านและการกำหนดบ้านเลขที่	32.5	47.9	19.6	-	4.13	.71	มาก
11. การประสานงานกับทางอำเภอเมื่อมีโรคระบาดของสัตว์	18.6	48.6	31.4	1.4	3.84	.73	มาก
12. สอดส่องดูแลการฆ่าสัตว์ภายในบ้าน	26.4	52.1	21.4	-	4.05	.69	มาก
13. การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความแห้งแล้งและสาธารณภัยอื่นๆ ภายในหมู่บ้าน	30.0	49.3	20.7	-	4.09	.71	มาก
14. การป้องกันโรคระบาดของโรคติดต่อร้ายแรงเช่น โรคเอดส์ โรคซาล์ส	26.88	45.4	25.0	2.9	3.96	.80	มาก
15. การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนสวมหมวกนิรภัยในการขับขี่	18.2	54.6	23.9	3.2	3.88	.73	มาก
16. แนะนำข้อกฎหมายเบื้องต้นให้กับประชาชนภายในหมู่บ้านทราบ	28.2	52.5	17.9	1.4	4.08	.72	มาก
รวม	25.74	42.56	27.71	3.89	3.90	0.77	มาก

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ด้านการบริการ โดยรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จำนวน 12 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากหาไปน้อย คือ การรับแจ้งเกิด การตาย การรับแจ้งการบ้านที่อยู่ การสร้างบ้านใหม่ ($\bar{X} = 4.33$) การจัดทำบัญชีสำมะโนครัวในหมู่บ้านและการแก้ไขบัญชีให้ถูกต้อง ($\bar{X} = 4.27$) และการรื้อบ้านและการกำหนดบ้านเลขที่ ($\bar{X} = 4.13$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 4 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากหาไปน้อย คือ จัดตั้งสาธารณประโยชน์ต่อประชาชนในหมู่บ้านเช่น สถานที่พักผ่อนที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ($\bar{X} = 3.47$) รองลงมาคือ การแจ้งให้ประชาชนที่มีอายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ ไปยื่นคำขอมีบัตรประชาชน การแจ้งให้ชายสัญชาติไทยที่มีอายุอย่าง 18 ปีบริบูรณ์ ไปลงบัญชีทหารกองเกิน ($\bar{X} = 3.46$) และการรับรองผู้ขอทำบัตรประจำตัวประชาชน ($\bar{X} = 3.33$)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านที่มีเพศต่างกันต่อการดำเนินงานตามบทบาท ของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

การดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน	เพศ				t	P
	ชาย		หญิง			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย	3.67	.78	3.65	.71	.715	.40
2. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม	3.84	.77	3.84	.73	.070	.79
3. ด้านการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน	4.36	.68	4.55	.62	.298	.59
4. ด้านการบริการ	4.13	.68	4.16	.69	.132	.72
รวม	4	0.73	4.05	0.69	.36	.55

จากตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ที่มีเพศต่างกัน โดยรวมพบว่า ไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบความแปรปรวนของกรรมการหมู่บ้านที่มีระดับการศึกษาต่างกันต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

บทบาทการดำเนินงาน ของผู้ใหญ่บ้าน	ระดับการศึกษา						f	P
	ประถมฯ		มัธยมฯ		อนุปริญญา			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านการปกครองและการรักษา ความสงบเรียบร้อย	3.67	.80	3.69	.73	3.58	.70	.203	.816
2. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและ การพัฒนาสังคม	3.86	.77	3.87	.80	3.65	.69	.870	.420
3. ด้านการอำนวยความสะดวก ให้กับประชาชน	4.38	.67	4.32	.73	4.50	.58	.667	.514
4. ด้านการบริการ	4.15	.69	4.08	.70	4.15	.61	.333	.717
รวม	4.02	0.73	3.99	0.74	3.97	0.65	.680	.565

จากตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน โดยรวมพบว่า ไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะการดำเนินงานของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ตารางที่ 10 จำนวนข้อเสนอแนะของกรรมการหมู่บ้านเกี่ยวกับการดำเนินงานตามบทบาทของ
ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1. ผู้ใหญ่บ้านควรวางตัวให้เป็นกลาง	47
2. ผู้ใหญ่บ้านควรเสียสละเวลาบริการประชาชนในการช่วยเหลือคดีต่อ ราชการมากขึ้น	29
3. รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณให้ผู้ใหญ่บ้านมีงบประมาณมาพัฒนา หมู่บ้านมากขึ้น	15
4. ควรมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของกรรมการหมู่บ้านให้ชัดเจนเพื่อจะได้ ทำงานกับผู้ใหญ่บ้านให้ดีกว่าเดิม	10

จากตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของกรรมการหมู่บ้านเกี่ยวกับการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ส่วนใหญ่เห็นว่าผู้ใหญ่บ้านควรวางตัวเป็นกลาง รองลงมาคือ ผู้ใหญ่บ้านควรเสียสละเวลาบริการประชาชนในการช่วยเหลือคดีต่อราชการมากขึ้น และรัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณให้ผู้ใหญ่บ้านมีงบประมาณมาพัฒนาหมู่บ้านมากขึ้น

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย เรื่องความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
5. สรุปผล
6. อภิปรายผล
7. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ตามความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ที่มีเพศ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ใหญ่บ้าน ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา ให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบตามข้อเท็จจริง จำนวน 2 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เป็นคำถามที่ใช้มาตราวัดประมาณค่า กำหนดอำนาจการจำแนกออกเป็น 5 ระดับ ประกอบด้วยมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียว จำนวน 50 ข้อ

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเสนอแนะการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านได้อย่างมีอิสระจำนวน 1 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บและรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ขออนุญาตรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย ราชภัฏมหาสารคามถึงนายอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ใหญ่บ้านที่ผู้วิจัยมอบหมายให้เป็นผู้ช่วยผู้วิจัย
2. ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้กรรมการหมู่บ้านและผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง
3. เมื่อเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างแล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อมูลแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำหลักสถิติมาประกอบการวิเคราะห์แบบสอบถาม ดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือหาความเชื่อมั่น ใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของคอนบราค
2. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ
3. การวัดระดับการดำเนินงาน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ การวัดค่ากลางข้อมูล ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
4. การทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความคิดเห็นระดับการดำเนินงาน จำแนกเป็น

4.1 เปรียบเทียบความคิดเห็นแบ่งกลุ่มตามเพศของผู้ใหญ่บ้านสถิติที่ใช้
ได้แก่ *t-test*

4.2 เปรียบเทียบความคิดเห็นแบ่งกลุ่มตามระดับการศึกษาของผู้ใหญ่บ้าน
แบบสอบถาม *F-test*

4.3 วิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะ โดยวิเคราะห์ความถี่และบรรยาย
ความ

สรุปผล

จากการศึกษาความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของ
ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม สรุปผล ดังนี้

1. ผู้ใหญ่บ้านส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 90.3 รองมาเป็นเพศหญิง
คิดเป็นร้อยละ 9.7 ส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 65.9 รองลงมา
จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 24.3 และจบการศึกษาระดับ
อนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 9.7

2. ผลการวิเคราะห์การดำเนินงานของผู้ใหญ่บ้านเขต อำเภอเมือง จังหวัด
มหาสารคามโดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

2.1 ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยรวมมีระดับ
ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ
มาก จำนวน 11 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ การรายงานเหตุการณ์ที่เป็นภัยต่อ
ประชาชนในหมู่บ้าน เช่น การตั้งตนเป็นผู้วิเศษ รองลงมาคือ การสอดส่องดูแล การจัดเวรยาม
รักษาความสงบภายในหมู่บ้าน และการจับกุม ปราบปราม ผู้บุกรุกทำลายป่าหรือ
สาธารณประโยชน์ของหมู่บ้านกับการจับกุม ปราบปราม ผู้ลักลอบจับสัตว์ที่อยู่ในเขตห้ามจับ
สัตว์หรือเขตป่าสงวน และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ข้อ คือ ตักเตือน
ประชาชนในหมู่บ้านที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการ

2.2 ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม โดยรวมมีระดับ
ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ
มาก จำนวน 16 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ การนำประชาชนประกอบ
กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา สำรวจปัญหาและความต้องการในการประกอบอาชีพของ
ประชาชนในหมู่บ้าน และการนำประชาชนจัดงานบุญประเพณีต่าง ๆ ของหมู่บ้าน และมี

ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 6 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากหาไปน้อย คือ การสนับสนุนให้เกิดร้านค้าชุมชน ลานค้าชุมชน การรักษาประโยชน์ในการประกอบอาชีพของประชาชน และการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนในด้านพาณิชยกรรม และการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนในด้านอุตสาหกรรม

2.3 ด้านการอำนวยความสะดวกธรรมชาติให้กับประชาชน โดยรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากหาไปน้อย คือ การให้คำปรึกษาหารือและระงับข้อพิพาทของประชาชนการจัดความขัดแย้งของประชาชน รองลงมา คือ การว่ากล่าวตักเตือนเมื่อประชาชนในหมู่บ้านแสดงความอาฆาต และการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับการประกอบอาชีพในหมู่บ้าน เช่น ความแห้งแล้ง น้ำท่วม เป็นต้น

2.4 ด้านการบริการ โดยรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จำนวน 12 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากหาไปน้อย คือ การรับแจ้งเกิด การตาย การรับแจ้งการบ้านที่อยู่ การสร้างบ้านใหม่ รองลงมาคือ การจัดทำบัญชีสำมะโนครัวในหมู่บ้านและการแก้ไขบัญชีให้ถูกต้อง และการรื้อบ้านและการกำหนดบ้านเลขที่ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 4 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากหาไปน้อย คือ จัดตั้งสาธารณประโยชน์ต่อประชาชนในหมู่บ้านเช่น สถานที่พักผ่อนที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน รองลงมาคือ การแจ้งให้ประชาชนที่มีอายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ ไปยื่นคำขอมีบัตรประชาชน การแจ้งให้ชายสัญชาติไทยที่มีอายุอย่าง 18 ปีบริบูรณ์ ไปลงบัญชีทหารกองเกิน และการรับรองผู้ขอทำบัตรประจำตัวประชาชน

3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ที่มีเพศ ระดับการศึกษาแตกต่างกัน พบว่า

3.1 กรรมการหมู่บ้านที่มีเพศแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน

3.2 กรรมการหมู่บ้านที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทการดำเนินงานของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน

4. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของกรรมการหมู่บ้านเกี่ยวกับการดำเนินงานของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ส่วนใหญ่เห็นว่า

4.1 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน คือ

4.1.1 ผู้ใหญ่บ้านไม่มีงบประมาณมาพัฒนาหมู่บ้านเหมือนองค์การบริหารส่วนตำบล

4.1.2 ผู้ใหญ่บ้านทำงานทับซ้อนกันกับสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

4.1.3 ผู้ใหญ่บ้านวางตัวไม่เป็นกลาง

4.1.4 ใหญ่บ้านไม่ค่อยให้ความสำคัญกับบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน

4.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

4.2.1 ผู้ใหญ่บ้านควรวางตัวให้เป็นกลาง

4.2.2 ผู้ใหญ่บ้านควรเสียสละเวลาบริการประชาชนในการช่วยเหลือคิดต่อราชการมากขึ้น

4.2.3 รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณให้ผู้ใหญ่บ้านมีงบประมาณมาพัฒนาหมู่บ้านมากขึ้น

4.2.4 ควรมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของกรรมการหมู่บ้านให้ชัดเจนเพื่อจะได้ทำงานกับผู้ใหญ่บ้านให้ดีกว่าเดิม

อภิปรายผล

จากการศึกษาความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยอภิปรายผล ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานของผู้ใหญ่บ้านเขต อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามโดยรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก จากผลการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ว่า ผลการศึกษาที่ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของพรเพ็ญ กาญจนมณี (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทการพัฒนาท้องถิ่นของกำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทการพัฒนาท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บทบาทการพัฒนาท้องถิ่นด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมและวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก แต่ไม่

สอดคล้องกับสมาน รัตนสุทธิ (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ผู้ใหญ่บ้าน ศึกษากรณีอำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย พบว่า ผู้ใหญ่บ้านประสบปัญหาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่แต่ละด้านในระดับมาก

จากผลการศึกษาคำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ที่พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากอาจเป็นเพราะว่า

1. ผู้ใหญ่บ้านได้รับการยอมรับนับถือจากราษฎรและสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. การดำเนินงานของผู้ใหญ่บ้านมีกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านไว้ชัดเจน จึงทำให้สามารถดำเนินงานได้ตามกรอบกฎหมายกำหนด
3. ผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ได้รับการยอมรับของประชาชนให้เป็นผู้นำจึงเป็นที่พึ่งและให้การสงเคราะห์แก่ลูกบ้านของตนเองได้

สมมติฐานที่ 2 กรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ที่มีเพศและระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามแตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของพรเพ็ญ กาญจนมณี (2541 : บทคัดย่อ) พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทการพัฒนาท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่มีการศึกษาต่างกันมีบทบาทการพัฒนาท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน

จากผลการเปรียบเทียบทางสถิติของระดับการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ตามความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านที่มีเพศและระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่า

1. ผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคคลที่อยู่ในบ้าน มีความใกล้ชิดกับประชาชนทุกกลุ่มเสมอหน้ากันไม่เลือกเพศ อายุ และระดับการศึกษา
2. ผู้ใหญ่บ้านมาจากการเลือกตั้ง จึงพยายามปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกฎหมายและธรรมเนียมปฏิบัติของทางราชการ อย่างเต็มความสามารถกับประชาชนทุกฝ่าย
3. ผู้ใหญ่บ้านกับประชาชนทุกหมู่เหล่า ปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันเสมอ ทั้งหน้าที่ส่วนตัวและหน้าที่สาธารณะรวมถึงงานการกุศลของหมู่บ้าน

จากเหตุผลดังกล่าวเป็นผลทำให้กรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ที่มีความแตกต่างกันด้านเพศ และระดับการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- 1.1 รัฐควรจัดสรรงบประมาณให้กับผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนา
- 1.2 ควรมีการกำหนดลักษณะงานอย่างชัดเจนระหว่างผู้ใหญ่บ้านกับองค์การบริหารส่วนตำบล
- 1.3 ควรมีการจัดตั้งสาธารณะประโยชน์ต่อประชาชนในหมู่บ้าน เช่น สถานที่พักผ่อน หย่อนใจและที่อ่านหนังสือพิมพ์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในแต่ละอำเภอ
- 2.2 ควรมีการวิจัยบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน โดยให้ประชาชนในแต่ละอำเภอเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2537.
- การปกครอง, กรม. กำหนั ผู้ใหญ่บ้านยุคใหม่. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รักษาดินแดน, 2542.
- . คู่มือการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) พ.ศ. 2529 เล่ม 2 กิจกรรม
และการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2529.
- . คู่มือปฏิบัติงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รักษาดินแดน, 2544.
- . รายงานการวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล.
กรุงเทพฯ : กรมการปกครอง, 2539.
- โกวิท พวงงาม. การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมติใหม่ในอนาคต. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2543.
- จำรอง เงินดี. เอกสารคำสอนวิชาจิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2534.
- จำเรียง ภาวจิตร. สาธารณมิติ : เอกสารการสอนชุดวิชาสังคมศึกษา 4 (เล่ม 2). กรุงเทพฯ :
สารมวลชน, 2536.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. การเมืองกับการบริหาร. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2523.
- ชูเกียรติ มุทธากาญจน์. ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของผู้นำท้องถิ่น : ศึกษากรณีกำนัน
ผู้ใหญ่บ้านจังหวัดมุกดาหาร. วิทยานิพนธ์ ร.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2531. ถ่ายเอกสาร.
- ชื่นสุข ฤกษ์งาม. บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของพ่อในมุมมองของวัยรุ่น :
ศึกษากรณีนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์
พบ.ม. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2537. ถ่ายเอกสาร.
- ดำรงราชานุภาพ, สถาบัน. บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านที่เหมาะสมในอนาคต. กรุงเทพฯ :
กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2540.
- ถวิล ชาราโกชน. จิตวิทยาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2532.

- ถิรวัดน์ ธนानันต์. การให้บริการตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตสุขาภิบาลบ้านเนินเวศน์
กับสุขาภิบาลธงธานี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด. ปรินฤณานิพนธ์ ศศ.ม.
มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2538. ถ่ายเอกสาร.
- ธวัชชัย รักรักษา. สถานภาพและภาวะผู้นำของผู้ใหญ่กับบทบาทการปกครองท้องถิ่น : ศึกษา
กรณีอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ ร.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2538. ถ่ายเอกสาร.
- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก, 2543.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. วิธีวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, 2533.
- ปทานุกรมสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2532.
- ประทีป จงสืบธรรม. ผู้นำสตรีในการปกครองระดับท้องถิ่นของไทย : ศึกษาบทบาทความ
เป็นผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านสตรีทั่วประเทศ พ.ศ. 2528. วิทยานิพนธ์ ร.ม.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530. ถ่ายเอกสาร.
- ประเทือง ดลประสิทธิ์. การปฏิบัติหน้าที่ผู้ใหญ่บ้านตำบลเสาชิงชัย อำเภอกันทรลักษ์
จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาสารคาม, 2534. ถ่ายเอกสาร.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. พฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2520.
- ประภารัตน์ คำสิม. การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านกับการพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษากรณีบ้าน
คำเจริญ ตำบลทุ่งใหญ่ กับบ้านโนนสมบูรณ์ ตำบลชุมแสง กิ่งอำเภอทุ่งฝน จังหวัด
อุดรธานี. ปรินฤณานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาสารคาม, 2531. ถ่ายเอกสาร.
- ประภาส ศิลปรัศมี. รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนา
ชุมชน. กรุงเทพฯ : กลุ่มงานวิจัย กองวิจัยและประเมินผล กรมการพัฒนาชุมชน
กระทรวงมหาดไทย, 2531. ถ่ายเอกสาร.
- ประสาธ หลักศิลา. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญ, 2529.
- ประหยัด หงษ์ทองคำ. การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2526.
- ปิยนุช แสงวรุ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ตำบลนางาม
อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศศ.ม. มหาสารคาม :
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544. ถ่ายเอกสาร.

- เผด็จ เอมวงศ์. โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงระดับพื้นที่ลุ่มน้ำพางน้ำปุ่น อำเภอแม่จริม
จังหวัดน่าน : ศึกษาเปรียบเทียบเจ้าหน้าที่ของรัฐและเกษตรกร หัวหน้าครัวเรือน.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2529. ถ่ายเอกสาร.
พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ - ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, 2532.
- พรเพ็ญ กาญจน์มณี. ศึกษาบทบาทการพัฒนาท้องถิ่นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดสงขลา.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2541. ถ่ายเอกสาร.
- “พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 10) พุทธศักราช 2542,” ราชกิจจานุเบกษา.
116 ก. ตอนที่ 70 หน้า 1-38. 4 สิงหาคม 2542.
- พลากร สุวรรณรัฐ. “กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับการสร้างสมานฉันท์ในสังคมไทยยุคเปลี่ยนผ่าน,”
กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน. (ฉบับพิเศษ) : 26-29 ; มกราคม, 2544.
- พัชนี วรกวิน. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญ, 2526.
- พัทยา สายหู. กลไกของสังคม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- พิสิษฐ บุญช่วง. “ประวัติความเป็นมากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน,” กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน. (ฉบับพิเศษ) :
58-62 ; มกราคม, 2544.
- เรืองเวทย์ แสงรัตน์. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : โอเคียนสโตร์, 2522.
- สงวน เลิศสิทธิอรุณ จำรัส คิวังสุวรรณ และจิตติพงษ์ ธรรมานุสรณ์. จิตวิทยาสังคม.
กรุงเทพฯ : วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2522.
- สงวนศรี วิรัชชัย. จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศึกษาพร, 2527.
- สมบูรณ์ สุขสำราญ. กำนันและผู้ใหญ่บ้าน รากฐานของแผ่นดิน. กรุงเทพฯ : สำนักนโยบาย
และแผนมหาดไทย, 2539.
- สมาน รัตนสุทธิ. การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอบึงกาฬ
จังหวัดหนองคาย. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒมหาสารคาม, 2535. ถ่ายเอกสาร.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. คุณภาพและคุณธรรมในการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
เจ้าพระยาการพิมพ์, 2527.
- สินีนุช ครุฑเมื่อง. ความคิดเห็นของผู้นำเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ต่อการจัดตั้งสภา
การเกษตรแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ วท.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2538.
ถ่ายเอกสาร.

สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการเมืองการปกครอง
ระดับตำบล หมู่บ้าน หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,
2528.

—————. เอกสารการสอนรายวิชาบทบาท และสถานภาพของผู้นำระดับตำบลหมู่บ้าน
หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2526.

สุชา จันท์เอม. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2527.

สุชา จันท์เอม และสุรางค์ จันท์เอม. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : แพร์พิทยา, 2520.

สุโท เจริญสุข. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญ, 2524.

สุพจน์ วงศ์วิวัฒน์. บทบาทของกำนัน และผู้ใหญ่บ้านในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบ

กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. บัณฑิตวิทยาลัย, 2539.

อมร รักษาสัตย์ และคณะ. กำนัน : บุคลิกภาพและทัศนคติ. พระนคร : สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์, 2510.

อมรา พงศาพิชญ์. “ทูลทางสังคมในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในสังคมไทย,” วิจัยสังคม.

23(1) : 34-50 ; มกราคม, 2543.

อาทิตยา สุวรรณชฎ. เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการขายและศิลปะการขาย. นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2535.

อาษา เมฆสุวรรณค์. การปกครองระดับตำบลหมู่บ้านกับความมั่นคงแห่งชาติ. กรุงเทพฯ :
กรมการปกครอง, 2521.

อุทัย หิรัญโต. การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2526.

อุทัยวรรณ มรรคประเสริฐ. การปฏิบัติของคณะกรรมการโรงเรียนสังกัดสำนักงาน

การประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543. ถ่ายเอกสาร.

Best, John.W. **Research in Education**. 3rd ed. New Jersey : Prentice Hall, 1977.

Fayol, Henri. **General and Industrial Management**. London : Sir Issac Pitmen, 1949.

Good, C.V. **Dictionary of Education**. New York : McGraw - Hill, 1973.

Gulick, Luther and Urwick Lydall. **Administrative Structure**. New York : John Weley,
1963.

Hurlock, Elizabeth B. **Developmental Psycnolophy**. New York : McGraw-Hill, 1968.

- Isaak, A.C. **Scope and Methods of Political Science : An Introduction to the Methodology of Political Inquiry.** 3rd ed. Illinois : Dorsey Press, 1981.
- Oskamp, S. **Attitudes and Opinions.** New Jersey : Prentice-Hall Inc, 1977.
- Remmer, H.H. **Introduction to Opinion and Attitude.** New York : Harper and Brothers Publisher Measurement, 1954.
- Taylor, Frederick W. **Scientific Management.** New York : Harper and Row, 1911.
- Yamane, Taro. **Statistics An Introductory Analysis.** 3rd ed. New York : Harper Row, 1973.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง ความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน
ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
2. คำตอบทุกคำถาม ข้อมูลทุกอย่างในแบบสอบถามฉบับนี้ผู้วิจัยถือเป็นความลับ
3. ขอความกรุณาให้ตอบคำถามตามความเป็นจริงทุกข้อ
4. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ใหญ่บ้าน เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

5. ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

นางวรุณลักษณ์ ย่าอ

นักศึกษาระดับปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ส่วนที่ 1

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน () หน้าข้อความที่ตรงตามความเป็นจริง

คุณลักษณะของผู้ใหญ่บ้าน

1. เพศ () ชาย

() หญิง

2. ระดับการศึกษา

() ประถมศึกษา

() มัธยมศึกษา หรือเทียบเท่า

() อนุปริญญาหรือเทียบเท่าขึ้นไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ส่วนที่ 2

การศึกษาความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านต่อการดำเนินงานตามบทบาทของ
ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้ต้องการทราบความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของ
ผู้ใหญ่บ้าน ขอให้ท่านอ่านข้อความแต่ละข้ออย่างละเอียดแล้วพิจารณาว่า ผู้ใหญ่บ้านได้ปฏิบัติ
หน้าที่ในระดับใดแล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านเพียง
ข้อละ 1 ช่อง โดยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้

การดำเนินงานมากที่สุด	มีค่าเท่ากับ	5
การดำเนินงานมาก	มีค่าเท่ากับ	4
การดำเนินงานปานกลาง	มีค่าเท่ากับ	3
การดำเนินงานน้อย	มีค่าเท่ากับ	2
การดำเนินงานน้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ	1

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ข้อ ที่	การดำเนินงานงานของผู้ใหญ่บ้าน	ระดับการดำเนินงาน				
		5	4	3	2	1
1	ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย การสอดส่องดูแลให้ประชาชนภายในหมู่บ้านไม่เล่นการพนัน เช่น หวยใต้ดิน ไพ่ ฯลฯ					
2	การสอดส่องดูแลให้ประชาชนภายในหมู่บ้านไม่ซื้อสิทธิ์ขายเสียงในการเลือกตั้ง					
3	การสอดส่องดูแลให้ประชาชนภายในหมู่บ้านไม่ซื้อขายยาเสพติด เช่น ยาบ้า					
4	การรายงานเหตุการณ์ที่เป็นภัยต่อประชาชนในหมู่บ้าน เช่น การตั้งตนเป็นผู้วิเศษ					
5	การดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในงานประเพณีต่าง ๆ ของหมู่บ้าน					
6	การสอดส่องดูแล การจัดเวรยามรักษาความสงบภายในหมู่บ้านเป็นประจำ					
7	การจับกุม ปรามปราม ผู้บุกรุกทำลายป่าหรือสาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้านอยู่เสมอ					
8	การจับกุม ปรามปราม ผู้ลักลอบจับสัตว์ที่อยู่ในเขตห้ามจับสัตว์ หรือเขตป่าสงวนอยู่เสมอ					
9	การรายงานเหตุการณ์ที่สงสัยว่าจะเกิดเหตุร้ายในหมู่บ้านให้ผู้เกี่ยวข้องทราบเป็นประจำ					
10	ตักเตือนประชาชนในหมู่บ้านที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการอยู่เสมอ					
11	จัดประชุมคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อพัฒนาหมู่บ้านเป็นประจำ					
12	การกำหนดแนวทางในการป้องกันทรัพย์สินของประชาชนในหมู่บ้าน					

ข้อ ที่	การดำเนินงานงานของผู้ใหญ่บ้าน	ระดับการดำเนินงาน				
		5	4	3	2	1
13	ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม สำรวจปัญหาและความต้องการในการประกอบอาชีพของ ประชาชนในหมู่บ้านเป็นประจำ					
14	การนำประชาชนประกอบกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา เป็นประจำ					
15	การนำประชาชนจัดงานบุญประเพณีต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เป็นประจำ					
16	จัดให้มีการบำรุงรักษาปัจจัยในการผลิต เช่น แหล่งน้ำ ที่ดิน ฯลฯ					
17	การบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของหมู่บ้าน เช่น ซ่อมถนน แหล่งน้ำ					
18	จัดประชุมคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อพัฒนาหมู่บ้านเป็น ประจำ					
19	การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนในด้าน เกษตรกรรม					
20	การส่งเสริมให้ความรู้แก่เกษตรกรในการบำรุงรักษาดิน และปลูกพืชให้เหมาะสมกับสภาพดิน					
21	การรณรงค์ให้ประชาชนเห็นคุณค่าของป่าไม้ ลดการบุกรุก ทำลายป่า					
22	การปลูกป่าทดแทนเพื่อให้เกิดความสมดุลในธรรมชาติ อยู่เสมอ					
23	การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนในด้าน พาณิชยกรรม					
24	การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนในด้าน อุตสาหกรรม					
25	การรักษาประโยชน์ในการประกอบอาชีพของประชาชน					
26	การสนับสนุนให้เกิดร้านค้าชุมชน ลานค้าชุมชน					

ข้อ ที่	การดำเนินงานงานของผู้ใหญ่บ้าน	ระดับการดำเนินงาน				
		5	4	3	2	1
27	การสนับสนุนการตั้งกลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์					
28	การสนับสนุนการจัดทำสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์					
29	การอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น					
30	การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนในหมู่บ้านเป็นคนดี มีคุณธรรม					
31	เป็นผู้ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมและจารีตประเพณีอยู่เสมอ					
32	ด้านการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน การให้คำปรึกษาหารือและระงับข้อพิพาทของประชาชน					
33	การว่ากล่าวตักเตือนเมื่อประชาชนในหมู่บ้านแสดงความ อามาตมาร้ายแก่ผู้อื่น					
34	การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับการประกอบอาชีพในหมู่บ้าน เช่น ความแห้งแล้ง น้ำท่วม					
35	ด้านการบริการ จัดตั้งสาธารณประโยชน์ต่อประชาชนในหมู่บ้าน เช่น สถานที่พักผ่อน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน					
36	การรับรองผู้ขอทำบัตรประจำตัวประชาชน					
37	การแจ้งให้ประชาชนที่มีอายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ ไปยื่นคำขอ มีบัตรประชาชน					
38	การแจ้งให้ชายสัญชาติไทยที่มีอายุ่าง 18 ปีบริบูรณ์ ไป ลงบัญชีทหารกองเกิน					
39	การประนุขชี้แจงข้อราชการและการอบรมประชาชนใน หมู่บ้าน					
40	การจัดทำบัญชีสำมะโนครัวในหมู่บ้านและการแก้ไขบัญชี ให้ถูกต้อง					
41	การดูแลรักษาความสะอาดและกำจัดขยะมูลฝอยในหมู่บ้าน เป็นประจำ					

ประวัติผู้วิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางวรรณลักษณ์ ชาย่อ
วัน เดือน ปีเกิด	29 เมษายน 2523
สถานที่เกิด	บ้านเลขที่ 4 หมู่ 10 ตำบลยาง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 8/54 บ้านริมชล หมู่ 14 ตำบลเกิ้ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2545	ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) สถาบันราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2551	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม